

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur:

E. J. C. van Hootegem, Brigade Generaal van de Generale Staf

Redactie:

Ir. L. W. C. Adank, Brigade Generaal van de Technische Staf
Drs. H. de Vries, Administrateur bij het Departement van Defensie
F. van Pelt, Luit.-Kolonel van de Generale Staf
S. van der Pol, Luitenant-Kolonel-Vlieger

Maandblad

Nadruk verboden

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 44715

Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties:
contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 404

Redactioneel gedeelte

Prijsvraag De Militaire Spectator 1961	405
Enkele raakvlakken tussen geestelijke verzorging en moreelszorg, door ds. C. M. Graafstal, Legerkorpslegerpredikant	407
De praktische opleiding individuele ABC-bescherming, door F. J. van Neer, Luitenant-Kolonel der Infanterie	410
De vorming van de Nederlandse soldaat, door H. Woudstra, 1e Luitenant der Geneeskundige Troepen	418
Psychologische oorlogvoering, door C. C. van den Heuvel	426
Wapenontwikkeling — Bij de Koninklijke Landmacht in te voeren bewapening	428
Nieuwe uitgaven	404, 406, 409, 425, 431
Operations research, door R. van der Leest, Kolonel van de Technische Dienst	432
Meningen van anderen	439
Antwoord op meningen van anderen	439
Uit de buitenlandse vakpers	417, 440

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur:

E. J. C. van Hootegem, Brigade Generaal van de Generale Staf

Redactie:

Ir. L. W. C. Adank, Brigade Generaal van de Technische Staf

Drs. H. de Vries, Administrateur bij het Departement van Defensie

F. van Pelt, Luit.-Kolonel van de Generale Staf

S. van der Pol, Luitenant-Kolonel-Vlieger

Maandblad

Nadruk verboden

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 44715

Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties:
contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 404

Redactioneel gedeelte

Prijsvraag De Militaire Spectator 1961 405

Enkele raakvlakken tussen geestelijke verzorging en moreelszorg, door ds. C. M. Graafstal, Legerkorpslegerpredikant 407

De praktische opleiding individuele ABC-bescherming, door F. J. van Neer, Luitenant-Kolonel der Infanterie 410

De vorming van de Nederlandse soldaat, door H. Woudstra, 1e Luitenant der Geneeskundige Troepen 418

Psychologische oorlogvoering, door C. C. van den Heuvel 426

Wapenontwikkeling — Bij de Koninklijke Landmacht in te voeren bewapening 428

Nieuwe uitgaven 404, 406, 409, 425, 431

Operations research, door R. van der Leest, Kolonel van de Technische Dienst 432

Meningen van anderen 439

Antwoord op meningen van anderen 439

Uit de buitenlandse vakpers 417, 440

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

De aandacht wordt gevestigd op:

LaO Nr 61074, handelende over het voorschrift betreffende de studie ter verkrijging van de akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de lichamelijke opvoeding voor tot de Koninklijke Landmacht behorende reserve-officieren, die krachtens een dienstverband voor onbepaalde tijd in werkelijke militaire dienst zijn.

LaO Nr 61086. Behandelt de Militaire Wachtgeldregeling 1961. De landmachtorder vangt aan met het definiëren van de uitdrukkingen, waaronder die van „ontslag”, „diensttijd” en „laatstelijk genoten bezoldiging”.

Landmachtmededeling Nr 008-61. Ministeriële Beschikking inzake de aankoop van artikelen behorende tot de persoonlijke standaarduitrusting.

Landmachtmededeling Nr 009-61. Ministeriële Beschikking inzake de vijfdaagse werkweek.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke Landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden. Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

Landmachtmededeling Nr 012-61. Ministeriële kennisgeving betreffende verzekering voor het gebruik van eigen vervoermiddelen.

☆

Adreswijzigingen De Militaire Spectator

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijksweg „De Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij zij in onderhoud zijn gesteld. Derhalve *niet* telefonisch of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Departement van Defensie.

De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgeschreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het D.v.D. waarvan toezending aan het nieuwe adres volgt.

Nieuwe uitgave

DETERRENCE AND DEFENSE, door G. H. Snyder, 294 blz. Uitg.: Princeton University Press, Princeton (N.J.), 1961. Prijs: geb. \$ 6,50.

In het verleden is over de twee componenten van de titel van dit boek veel geschreven, zij het uiteraard over de „verdediging” oneindig meer dan over het betrekkelijk nieuwe begrip van de „afschrikking”. Snyder heeft de verdienste deze beide begrippen thans in zeer nauw verband te bezien en wel in verband met het mogelijk stellen van een juiste theorie voor het bereiken van nationale veiligheid. Hij grijpt daarbij veel verder dan het onderwerp zou doen vermoeden en baseert zich tevens vooral op het belangrijke onderwerp van de internationale betrekkingen. Aan de andere kant weet hij zich „praktisch” te beperken door allerlei, overigens belangrijke, nevenaspecten, die zijn theorieën slechts zouden vertroebelen, uit zijn beschouwingen te weren. Zo zal men — een enkele maal uitgezonderd — tevergeefs zoeken naar onderwerpen zoals economische hulp, militaire hulp, psychologische oorlogvoering en ontwapening.

Het boek begint met een theoretische introductie, gevolgd door een in verband brengen van het onderwerp met de nucleaire machtsmiddelen. Een vooral voor ons interessant hoofdstuk vormt dat, waarin de mogelijkheden voor West-Europa worden behandeld (meer dan een derde van het boek).

Van de daarna volgende hoofdstukken memoreren wij nog in het bijzonder dat over de „Reconciliation of Deterrence and Defense”.

Deze nieuwe uitgave van de Princeton University, die de laatste tijd in dit opzicht wel zeer op de voorgrond treedt, kan ten zeerste worden aanbevolen.

v. H.

☆

Het Nederlands Detachement Verenigde Naties in Korea 1950-1954

In de recensie van bovengenoemde uitgave (*De Militaire Spectator* 130(1961)(9)) komt op blz. 342, rechter kolom, een onjuistheid voor. De recensent betreurt het dat in een rondschriften aan de ex-N.D.V.N.-ers het boek niet tegen een sterk gereduceerde prijs is aangeboden. Dank zij de medewerking van diverse departementale diensten is dit echter wel gebeurd, nl. voor f 10,—, terwijl de prijs van dit uitstekend uitgevoerde werk in de boekhandel f 17,50 is. Honderden hebben dan ook van dit aanbod gebruik gemaakt. Door de vele adreswijzigingen ontving echter niet iedere ex-N.D.V.N.-er genoemd rondschriften, waaronder helaas ook de recensent van het boek.

Red.

Prijsvraag De Militaire Spectator 1961

ONDERWERP

Geef in een overzicht weer hoe verschillende facetten van de psychologische verdediging praktisch in oefeningen kunnen worden verwerkt.

Geef voor één oefening, op een niveau als aangeduid in de hierna volgende „Toelichting”, de oefenstukken, gereed voor uitgifte, met daarbij een omschrijving hoe de oefening moet worden geleid en hoe de te trekken lessen, op elk niveau doch in het bijzonder op dat van de soldaat, onder de aandacht moeten worden gebracht.

Voorwaarden

1. Voor deze prijsvraag worden beschikbaar gesteld:
— een eerste prijs van f 600,— (zeshonderd gulden);
— een tweede prijs van f 300,— (driehonderd gulden);
— een derde prijs van f 150,— (honderdvijftig gulden).
2. Deelgenomen kan worden door alle lezers van de De Militaire Spectator.
3. Inzendingen behoeven niet individueel te zijn; meer deelnemers kunnen gezamenlijk één proefschrift indienen. Indien een, door meer dan één deelnemer ingezonden proefschrift wordt bekroond, zal de prijs onder de betrokken auteurs worden verdeeld.
4. De inzendingen moeten worden getypt, in viervoud worden ingezonden met een marge van tenminste vijf centimeters links.
5. De omvang van de inzending is aan geen beperking gebonden.
6. Inzendingen moeten vóór 1 april 1962 (poststempel) worden gericht aan de Directie van De Militaire Spectator, Zwarteweg 1 te 's-Gravenhage. Voor verloren gegane inzendingen wordt geen aansprakelijkheid aanvaard.
7. De inzending geschiedt anoniem. Op de linkerbovenzijde van de eerste bladzijde moet een kenwoord worden geplaatst, dat tevens wordt vermeld in een bij de inzending gevoegde, gesloten enveloppe, waarin naam, rang, wapen, adres en eventueel gironummer van de inzender zijn vermeld. Indien een inzending door meer dan één deelnemer geschiedt, worden allen vermeld en daarbij dient tevens te worden aangegeven welke deelnemer de overige auteurs zakelijk vertegenwoordigt. Deze enveloppe blijft in handen van de Directie van De Militaire Spectator tot de Commissie van Beoordeling haar beslissing heeft genomen.
8. De Commissie van Beoordeling is als volgt samengesteld:
— Brigade-Generaal van de Generale Staf E. J. C. van Hootegem (niet-stemgerechtigd Voorzitter);
— Luitenant-Kolonel van de Generale Staf J. van Elsen;
— Luitenant-Kolonel-Vlieger S. van der Pol;
— Luitenant-Kolonel van de Generale Staf J. D. Backer;
— Luitenant-Kolonel der Infanterie E. Th. Poppe;
— Majoor der Infanterie H. J. Boersma.
9. De commissieleden en de leden van de redactie zijn van deelneming uitgesloten.

10. De bekroonde oplossingen zullen, afhankelijk van het oordeel van de Commissie van Beoordeling en de Redactie van de De Militaire Spectator, geheel of ten dele in De Militaire Spectator worden gepubliceerd, zonder verdere toekenning van honorarium. Van de met een prijs bekroonde inzendingen wordt het auteursrecht overgedragen aan de Directeur van De Militaire Spectator.

11. De inzender behoudt, afgezien van het auteursrecht van de tekst van zijn inzending bij bekroning, alle rechten om met het door hem ontwikkelde idee verder te handelen, zoals hij dit wenst. Indien inzenders van niet bekroonde proefschriften hun inzending terug verlangen, dienen zij hiervan bij de inzending melding te maken in de, in punt 7 hiervoor vermelde, gesloten enveloppe.

Toelichting

Hoewel het de deelnemers vrij staat, uit te gaan van eigen en wellicht dieper gaande definities van verschillende begrippen, wil het ons goed voorkomen er hier twee, in de meest algemene zin, te stellen.

Onder „psychologische oorlogvoering” verstaat men het samenstel van maatregelen, waardoor wordt getracht het moreel van de tegenstander te beïnvloeden, teneinde zijn wil tot strijden te verkleinen of te niet te doen, alsmede de verdediging hiertegen.

„Psychologische verdediging” is dat deel van de psychologische oorlogvoering, dat zich bezighoudt met de bestrijding, in de meest algemene zin des woords, van de psychologische aantasting van de eigen troepen door de vijand.

In Nederland is, in vredestijd, geen hoge graad van activiteit op dit gebied merkbaar. In West-Duitsland bijvoorbeeld is dit geheel anders, hetgeen mede een gevolg is van de omstandigheid, dat daar ook thans reeds beïnvloeding van militairen van buiten af — in casu door Oostduitse communistische instanties — plaatsvindt.

In zekere zin is een land als West-Duitsland hierdoor in het voordeel, omdat men daardoor reeds nu wordt voorbereid op datgene, wat men in oorlogstijd van de tegenstander te verwachten heeft. De Nederlandse militair zal, indien hij niet in oefeningen op dit „verschijnsel” wordt voorbereid, er in veel heviger mate vatbaar voor zijn als de nood aan de man komt.

Het organiseren van een doeltreffende psychologische *verdediging* zal hierbij, voor ons, voorlopig het enige punt van beoefening moeten zijn, omdat juist de dreiging van de offensieve psychologische inzet van de mogelijke tegenstander wel zeer zwaar weegt en de woordspeling „aantal is de beste verdediging” in dit bijzondere geval ternauwernood geldt.

Mede hierom, doch tevens omdat het onderwerp, zoals dit door ons werd gesteld, toch al omvattend genoeg is, hebben wij gemeend hiermee voorlopig te moeten volstaan.

Het is voorts duidelijk, dat de wijze, waarop de psychologische oorlogvoering moet worden gevoerd, in hoge mate mede afhankelijk is van de aard en de mogelijkheden van de tegenstanders.

De „eigen partij” is in het onderwerp duidelijk gesteld. Ter verduidelijking diene, dat dus steeds sprake moet zijn van een zuiver Nederlandse organisatie. Voorts, dat allerlei soorten van mogelijkheden in aanmerking kunnen komen. Zonder deze hierdoor te beperken noemen wij logistieke inrichtingen, een versterkte afdeling artillerie, een vliegbasis enz.

De aard van onze *potentiële* tegenstander moge thans wel bekend worden verondersteld. Voor hen die meer willen weten van diens mogelijkheden verwijzen wij naar de aan het eind van deze toelichting opgenomen literatuurlijst.

Met betrekking tot de opzet van de oefening moge nog het volgende worden opgemerkt.

1. Het niveau van de in deze oefening te behandelen eenheid is dat van een bataljon dan wel

een daarmee nagenoeg gelijk te stellen organisatie of eenheid, voorkomende in de huidige of in de voor de toekomst uitgestippelde dan wel reeds vastgestelde samenstelling van de Koninklijke Landmacht of de Koninklijke Luchtmacht. (Zie de „mogelijkheden” hierboven genoemd).

2. De inzender is vrij in de keuze van de soort van gevechtshandeling. Er is geen bezwaar tegen gebruikmaking van bestaande oefeningen.

3. Alhoewel toepassing van de normale regelen van de stafdienst aanbeveling verdient, zal hierop bij de beoordeling niet in het bijzonder worden gelet.

4. Het aangeven van kaartbladen en verwijzingen naar coördinaten, enz., dient evenwel technisch juist te geschieden.

5. In elk geval dienen een algemene en tenminste één bijzondere oorlogstoestand te worden bijgevoegd.

6. Zowel preventieve als correctieve maatregelen dienen tot uiting te worden gebracht.

Literatuur

1. *Fundamentele voorlichting*.
— het verschil
— het communisme.
2. Die psychologische Kampfführung in der Bundesrepublik. *Wehrkunde* (1960)(9).
3. Grüsse von Unbekannten. *Truppenpraxis* (1960)(4).
4. *Wetenschappelijk Jaarbericht* (1957) hfdst. VI.
5. *De psychologische oorlogvoering van het communisme in het kader van de koude oorlog*. (Documentatie School MID).
6. Peeters — *Psychologische strijdmethode van het communisme*.
7. *Communist Psychological Warfare*. Committee on Un-American Activities.
8. *Psychologische Kampfführung*. Schriftenreihe zur Wehrpolitik.
9. The Soviet Cold War. *The Fifteen Nations* (17).
10. The War of Brains. *The Fifteen Nations* (20).
11. Communist under the surface. *The Fifteen Nations* (15).
12. B. Koning — *De koude oorlog*.
13. Red Soldier (vervolg-art.). *Armor* (1961)(8).
14. C. C. van den Heuvel — Psychologische oorlogvoering. *De Militaire Spectator* 130(1961)(11),(12); 131(1962)(1).

Nieuwe uitgave

KORPSABTEILUNG C, VON DNJEPR BIS NACH POLEN 1943-1944, door W. Lange, 127 blz. Uitg.: Kurt Vowinckel Verlag, Neckargemünd, 1961. Prijs: DM 12,50.

Dit boek behandelt de terugtocht van een versterkte divisie na de ineenstorting van het Duitse front in Rusland en voorts de ervaring die in een omsingelingsslag werd opgedaan. Tekenend bij dit alles was de drukende overmacht van de tegenstander aan infanterie,

artillerie, pantser en in de lucht, waardoor op een zeer breed front zonder beveiligde flanken moest worden optreden, terwijl van verkenning geen sprake kon zijn.

Een toestand, zoals men die in een toekomstige oorlog op bepaalde frontgedeelten opnieuw kan verwachten.

Tot uiting komen vooral de eisen, die bij zulke gevechten vooral aan de leiding worden gesteld. Lezing van dit boek verdient alleen daarom reeds aanbeveling.

d. U.

Enkele raakvlakken tussen geestelijke verzorging en moreelszorg

door ds. C. M. GRAAFSTAL, Legerkorpslegerpredikant

Trait d'Union

De relatie tussen godsdienst en moreel werd door een wijs voorgeslacht — zij het in bewoordingen van hún eeuw — vastgelegd in art. 1a op het Reglement betreffende de krijgstucht, daarbij onder meer uitsprekend dat de *godsdienst* de bron is van alle geluk, deugd en ware moed, dat derhalve een ieder ook in de krijgsstand zich behoort te bevljtigen in het hooghouden daarvan en dat de meerderen hierin hun minderen met een goed voorbeeld zullen voorgaan. De opstellers hebben kennelijk de voorbeelden uit het verleden voor ogen gehad, waarin ons volk juist in de hachelijke momenten van ons volksbestaan kracht en moed putte uit de godsdienst.

Naar mijn mening noemt het Reglement betreffende de krijgstucht de godsdienst als *bron* van een goed moreel. Daarnaast spelen echter inzake het moreel andere factoren mee, die kort samengevat in twee groepen kunnen worden ondergebracht:

- a. de leefsituatie;
- b. persoonlijkheidsstructuur.

In het orgaan van de Vereniging ter beoefening van de krijgswetenschap, 5e aflevering van de jaargang 1959/60, getiteld „*Het moreel van burgerbevolking en Strijdkrachten*” zijn de Staf-aalmoezenier der 1e Divisie E. H. M. Vallen en ondergetekende hierop nader ingegaan. Ik laat deze andere factoren in dit artikel derhalve terzijde.

Het keuzekarakter der huidige situatie noodzaakt de geestelijke verzorging tot voorlichting

Terugkomend op de leefsituatie van thans: deze is toegespitst op de strijd om Berlijn, op de opvoering van de bewapening en op de kernwapenproeven, die de Sovjet-Unie, na enkele jaren van stilstand en hangende de besprekingen te Genève, opnieuw heeft ingezet.

De huidige leefsituatie wordt echter in diepste zin reeds jarenlang beheerst door de ideologische controverse tussen „West” en „Oost”, de controverse in wereldbeschouwing, waardering van de mens, staatsstructuur en leefwijze.

In deze controverse moet de moderne mens kiezen. Deze *ideologische* controverse is zo ab-

soluut, dat *ideologische* neutraliteit onmogelijk is. Waar men in het Westen deze neutraliteit toch beoefent en de welbewuste keuze niet doet, verzwakt men eigen stelling en is men in feite onverschillig voor de toekomst van de menselijke geestes- en leefsituatie.

Het woord *raakvlakken* in de titel heb ik opzettelijk gekozen. Enerzijds zou het immers vanwege het complexe karakter van de moreel volslagen onjuist zijn om geestelijke verzorging en moreelszorg identiek te stellen. De kerken hebben de Geestelijke Verzorger aan de strijdkrachten afgestaan om de militair bovenal godsdienstig te verzorgen en pastoraal te begeleiden. De Geestelijke Verzorger hebben een Boodschap te verkondigen, die in alle tijden en situaties voor de enkeling en voor de gemeenschap, voor het heden en voor de toekomst actueel is.

Anderzijds zou het woord *raakpunten* tussen geestelijke verzorging en moreelszorg te weinig bieden. In de ideologische controverse moet de geestelijke verzorging aan de hand van de H. Schrift de weg wijzen naar de juiste *keuze*. De inhoud van de kerkelijke Boodschap is niet van politieke aard. Zij kiest niet voor een bepaald *economisch systeem*. Zij eist echter de *gehele* mens op, existentieel, in zijn relatie tot God en in zijn relatie tot de medemens. Zij geeft ook het patroon van het gemeenschapsleven: dit dient te worden beheerst door naastenliefde, zuiverheid en gerechtigheid. Als het communistische systeem eveneens de *gehele* mens eist, maar dan zo, dat de relatie tot God *officieel* gekapt wordt en de relatie tot de medemens in die zin gewijzigd, dat niet naastenliefde en gerechtigheid, maar politieke en economische tendensen normatief zijn, mag de Geestelijke Verzorger niet zwijgen. Hier heeft hij méér dan slechts een *raakpunt* met de moreelszorg. Het keuzekarakter van de huidige situatie noodzaakt de geestelijke verzorging tot *voorlichting*.

De strijd om Berlijn is *ook voor ons* de keuze tussen geloofsbelijdenis en „Jugendweihe”.

Aankweken van militaire kwaliteiten géén primaire taak

Ik ben mij ervan bewust, dat ik hierboven slechts één van de raakvlakken tussen geestelijke

verzorging en moreelszorg heb aangegeven. Het is echter heden ten dage het meest op de voorgrond tredende. Daarnaast blijft ten volle gelden, dat het gehele gedrag van de militair tegenover zijn plicht en tegenover zijn mede-militair (en de burgers) ook in de dagelijkse dienstsituatie in vredetijd sterk wordt bepaald door zijn levensbeschouwing.

Zo mag men van de christen-soldaat naast inzicht in de controverser en een bewuste, verantwoordelijke keuze met daaruit voortvloeiend een krachtige geestelijke weerbaarheid ook verwachten: plichtsbef, trouw, rechtschapenheid, kameraadschap, moed, volharding.

Ik moet erkennen, dat inzake de militaire deugden vele factoren meespreken. De Stafalmoezener der Koninklijke Luchtmacht R. H. M. Verhoeven stelt in *Centurio* van juni 1955 terecht, dat het niet de *primaire* taak van de geestelijke verzorger is om deze militaire kwaliteiten aan te kweken. Zij vloeien wel secundair voort uit zijn pastorale arbeid en er is geen enkel bezwaar tegen, als de commandant deze arbeid wil zien als een bijdrage tot het bereiken van zijn militaire doel: een hoog moreel.

Cultuurdefensie vorming

„In de totale oorlogssituatie speelt de *cultuurdefensie* de grote rol. De ideologische tegenstelling, gebaseerd in een volkomen differente inhoud van begrippen als: God, religie, zede, democratie, vrijheid, heeft haar wijdvertakte kanalen in het moreel. Zij *domineert* in die mate, dat men zich in de koude-oorlogperiode gaat afvragen, of zij ook in de hete oorlog niet de uiteindelijke drijfveer van het moreel zal zijn”.¹

Aangezien de basis van de Westeuropese cultuur (naast erflatingen uit de antieke wereld) bovenal in het christendom wordt gevonden en men met name ook in niet-meer-kerkelijke kring toch van de christelijke erfenis leeft, zal de geestelijke verzorger ten eerste bij deze cultuurdefensie betrokken zijn en in de *vorming* van de soldaat mede daaraan zijn aandacht schenken.

Naast de behandeling van vormende onderwerpen op de wekelijkse uren-gvz, beschikt de geestelijke verzorging in de *vormingscentra* over een goed ontwikkeld apparaat, dat naast de godsdienstige vorming aandacht schenkt aan de cultuurdefensie.

Een overzicht van het prot. chr. vormingscentrum „Beukbergen” toont over 5 jaren percentagegewijs de aandacht, die aan de verschillende onderwerpen-rubrieken is besteed:

	1956 %	1957 %	1958 %	1959 %	1960 %
1. Mil. dienst en oorlogsvraagstuk	14,76	12,35	10,90	13,86	12,83
2. Maatschappijvorm, soc. leven	16,40	9,70	8,15	11,90	15,57
3. Geloof en kerk	24,25	29,25	28,90	27,70	26,67
4. Huidige jeugdproblemen	5,33	4,56	3,38	5,04	2,63
5. Internat. problemen	10,50	5,74	5,88	6,14	7,84
6. Sex. leven, huwelijk, gezin	7,47	8,23	9,27	8,20	7,35
7. Mens en moderne techniek	2,67	1,47	1,12	0,55	1,06
8. Cultuur en kunst	18,62	28,70	32,40	26,61	26,16
	100	100	100	100	100

In 1960 passeerden bijna 10.000 militairen de prot. chr. vormingscentra. In 1961 hopen wij, mede door de openstelling van een derde centrum, „De Scherpenzeel” te Goor, dit getal te overschrijden.

De cijfers van „Waalheuvel” en „De Ark” staan mij niet ter beschikking. Ik meen, dat het cijfer voor r.k. centra ongeveer op dezelfde hoogte ligt.

Gezien de moreelvormende waarde, die de *vorming* in de centra van de geestelijke verzorging heeft, is het wenselijk dat de commandant, die de verantwoordelijkheid voor het moreel in zijn onderdeel draagt, zich op de hoogte stelt van dit vormingswerk door althans een deel van de conferentie van zijn onderdeel bij te wonen. Vele commandanten, maar nog lang niet alle, doen zulks reeds. Dit contact heeft waarde voor de voortgezette vorming in het onderdeel, waarbij commandant en geestelijke verzorger nauw kunnen samenwerken.

Het is de wens van de centra om meer nog dan voorheen de parate troepen in dit vormingswerk te betrekken.

Tot dusverre geldt de regel, dat scholen en depots voorrang hebben en dat de resterende tijd aan parate en territoriale eenheden wordt gegeven.

De prot. chr. vormingscentra hebben sedert kort een nieuwe Directeur in Luitenant-Kolonel ds. B. A. Bos, voordien Legerkorpslegerpredikant. Hij kent de parate troepen en de noodzaak om juist bij deze onderdelen, die de militairpolitieke spanning in hun oefeningen en legeringbuitenland het sterkst ervaren, de religieuze en cultuurdefensie vorming uit te oefenen.

Mede met het oog op in Duitsland legerende onderdelen heeft de Hoofdlegerpredikant het derde tehuis gezocht dicht bij de Westduitse grens. Het is het huis „Scherpenzeel” te Goor.

Het is mijns inziens wenselijk, dat de legerleiding aan in Duitsland gelegerde militairen toe-

¹ Hornix - *Enige provisorische aantekeningen bij het begrip moreel.*

stemming verleent en vervoerfaciliteiten biedt tot het deelnemen aan Vormingsconferenties aldaar.

Er is een precedent in de geallieerde krijgsgeschiedenis. Tijdens de slag om Bastogne ontrok de geallieerde legerleiding geregeld gedeelten van eenheden aan het front om achter het front in centra moreel te worden gesterkt.

In de ban van het kernwapen?

Atoomwapens — reeds de dreiging ervan — vermeerderen de eis van een hoog moreel.

De verspreiding van de onderdelen te velde tot in de kleinste groepen vergt van de individuele man belangrijke beslissingen. Op een gegeven moment zal hij zichzelf in de waagschaal moeten stellen zonder de ruggesteun van een meerdere of van een groep om zich heen.

Meer dan voorheen is de mens zelf de beslissende factor.

In het gesprek rond de kernbewapening dient de geestelijke verzorger mee te spreken. De kernbewapening raakt niet slechts het moreel, maar ook de moraal. Het is een moreel vraagstuk op zichzelf. Naast de groeperingen van pacifisten bestaat sedert enkele jaren de vleugel van het atoom-pacifisme, dat de bittere noodzaak van strijdkrachten erkent, maar de kernwapens afwijst. Het valt buiten het bestek van dit artikel hierop nader in te gaan.

Hun argumentatie blijft uiteraard in de strijdkrachten niet onbekend. Daarom wil ik ten dienste van commandanten en geestelijke verzorgers het artikel noemen van prof. dr. S. U. Zuidema, dat ingaat op het atoom-pacifisme: „In de ban van het kernwapen of het kernwapen in de ban?”²

² A.R. *Staatkunde* (1961) juli/aug.

In de zaak van de kernbewapening heeft de Wereldraad van Kerken herhaaldelijk aangedrongen op het voeren van onderhandelingen die zouden kunnen leiden tot het stopzetten van de proefnemingen en op het treffen van maatregelen voor internationale inspectie en controle. Het lag dan ook geheel in de lijn, dat de Wereldraad zich opnieuw niet onbetuigd liet, toen de Sovjet-Unie aankondigde, dat ze krachtens een éézijdig genomen beslissing de experimentele explosies van kernwapenen zou hervatten. De Wereldraad stelde de vraag: „Heeft enige natie het recht op eigen verantwoordelijkheid te beslissen tot zulke proefnemingen over te gaan als andere volken in alle delen van de wereld, die daartoe geen toestemming hebben gegeven, de gevolgen ervan moeten dragen?”

Eind september 1961 gaf de Generale Synode der ned. hervomde kerk een verklaring uit, waarin zij zich geheel stelde achter de activiteiten van de Wereldraad van Kerken in dezen, een beroep deed op het geweten van de volkeren en hun leidinggevende staatslieden en de gemeenten en haar voorgangers opriep om God te bidden dat deze boodschap ingang vinde in de harten.

In de voorlichting, de bespreking van de kernwapenproblematiek, alsmede de oproep tot gebed heeft de legergeestelijke zijn aandeel. Hij mag de militair, doorgaans nog als dienstplichtige in de groeiperiode van de adolescentie, in de „stress” van de dienstplichtvervulling niet alleen laten. Juist hier heeft de Kerk een pastoraal leidende en begeleidende taak!

(Slot volgt)³

³ Hierin zullen de mogelijkheden voor de geestelijke verzorging worden besproken en enkele praktische suggesties worden gedaan, die zonder grote bezwaren of kosten zijn te realiseren. Red.

Nieuwe uitgave

COMMAND DECISIONS, door C. Falls, 477 blz., geïll. Uitg.: Methuen & Co Ltd, Londen, 1961. Prijs: 42/- sh.

Deze verzameling bevat een beschrijving van 20 kritieke belangrijke beslissingen op hoog niveau die de afloop van Wereldoorlog II beïnvloedden. Telkens worden daarbij de consequenties behandeld. Een en ander is zuiver gezien uit Amerikaans gezichtspunt, dat volgens schr. doorgaans wel met het Britse overeenkomt (persoonlijk meenden wij uit verscheidene „mémoires” wel eens anders op te maken!).

De meest belangrijke behandelde onderwerpen zijn:

2. The German Decision to Invade Norway and Denmark (1940).
3. Japan's Decision for War (1941).
6. The Decision to Withdraw to Bataan (1941).

7. The Persian Corridor as a Route for Aid to the U.S.S.R. (1942).
8. OVERLORD versus the Mediterranean at the Cairo-Teheran Conferences (1943).
10. Hitler's Decision on the Defence of Italy (1943-1944).
15. Logistics and the Broad-Front Strategy (1944).
16. The Decision to Launch Operation MARKET-GARDEN (1944).
17. The German Counteroffensive in the Ardennes (1944).
19. The Decision to Halt at the ELBE (1945). (Heden actueel).
20. The Decision to Use the Atomic Bombs (1945).

In het algemeen interessante lectuur, vooral uit geschiedkundig oogpunt.

v. H.

De praktische opleiding individuele ABC-bescherming

door F. J. VAN NEER, Luitenant-Kolonel der Infanterie

Het ABC-aspect in het Sovjet-leger

Er zijn voldoende gegevens bekend waaruit blijkt dat de Sovjets uitzonderlijk zijn geïnteresseerd in de mogelijkheden van ABC-oorlogvoering en dat zij hieraan prioriteit verlenen bij hun voorbereidingen.

De Sovjetdivisies zijn zodanig georganiseerd dat zij tijdens de gevechten op ABC-oorlogvoering kunnen overgaan. Van hoog naar laag tot en met bataljonsniveau zijn ABC-troepen aanwezig, in een typisch Sovjetfront wordt zelfs een ABC-regiment aangetroffen. De opvattingen van de militaire Sovjetleiders ten aanzien van de rol van een chemische en biologische oorlogvoering zijn positief en zij wijzen erop dat de Sovjets, indien zij er voordeel in zien, gereed zijn om alle wapens te gebruiken met inbegrip van strijdgasmunities. Hun chemische wapens zijn modern en omvatten waarschijnlijk alle soorten die men in het Westen kent, bovendien heeft men daarbij de beschikking over verschillende verspreidingsapparaten van eigen makelij.

De grondstrijdkrachten zijn uitgerust met een verscheidenheid van ABC-uitrusting tegen chemische strijdmiddelen; zij beschikken eveneens over een grote variëteit van ontsmettingsuitrusting.

Met betrekking tot hun capaciteiten betreffende de nucleaire en biologische uitrusting kan worden aangenomen dat deze even groot zullen zijn.

Wanneer men daarnaast de opleiding individuele ABC-bescherming stelt, leert men uit alle militaire voorschriften en tijdschriften dat tijd noch moeite worden gespaard om dit aspect op een hoog peil te brengen en te houden. Bij al hun oefeningen worden door de Sovjets gevechtsomstandigheden gesimuleerd waaruit de soldaten voordeel opdoen ten aanzien van het verkrijgen van de noodzakelijke „profylaktische techniek” in de omgang met strijdgassen, nucleaire en biologische oorlogvoering.

Op deze „profylaktische techniek” is het doel van dit artikel: de praktische toepassing van de persoonlijke ABC-bescherming te stimuleren en op een hoger peil te brengen bij de Nederlandse grondstrijdkrachten, gebaseerd.

Hieronder wordt aangegeven hoe de situatie thans is en met welke middelen het aangegeven doel zou kunnen worden bereikt.

Huidige opleiding bij Nederlandse grondstrijdkrachten

Bij verschillende cursussen worden aan de ABC-school officieren en onderofficieren opgeleid voor ABC hoofd- en nevtaken bij de verschillende onderdelen. Na de indeling bij de onderdelen van het 1ste Legerkorps wordt door deze functionarissen, onder meer, de opleiding van de individuele ABC-bescherming gegeven. Deze opleiding beperkt zich tot theorie en wat gasmaskeroefeningen, al dan niet in geïmproviseerde gaskamers of gastenten.

Het handhaven van de gevechtsvaardigheid door de enkele man is een hoogste vereiste, waarnaar zeer zeker onder de omstandigheden van een ABC-oorlogvoering dient te worden gestreefd. Wanneer aandacht en gelden worden besteed aan radiologische meetapparatuur, gasdetectiemiddelen, gasbeschermende kleding en ontsmettingsapparatuur, dan dient ook de mogelijkheid om de gevechtsvaardigheid van de soldaat te velde te handhaven of te herstellen te worden verwezenlijkt door de geoefendheid van die enkele man op te voeren.

Het is een bijzonder moeilijke opdracht voor commandant en ondercommandant om de enkele man een zorgvuldige opleiding in de individuele ABC-bescherming te geven en hem daarin te blijven oefenen. Zovele aspecten gericht op de operationele vaardigheid van het onderdeel vragen de aandacht van de commandant. De aangewezen instructeurs geraken ten aanzien van het ABC-onderwerp maar al te vaak in voor de soldaat en voor zichzelf vervelende theoretische details, door gebrek aan hulpmiddelen op dit gebied en bij velen ook door gebrek aan fantasie.

Door een weinig initiatief en wat voorbereiding is het beslist mogelijk om dit vervelende maar thans toch zoveel aandacht verdienende onderwerp tot opleving te brengen. „*Variety is the spice of life!*”

Afwisseling en fantasie vormen twee vitale factoren om wil en enthousiasme te waarborgen. De belangstelling van de man dient te worden „gevangen” en wel in zo’n mate, dat hij is opgeleid voordat hij zich realiseert wat er is gebeurd.

De opleiding in de verschillende „drills” en techniek geven de soldaat een technische ervaring voor een eventuele oorlog. In een militair tijd-

schrift schrijft een onderofficier van de Sovjet-grondstrijdkrachten: „... de oefendagen zijn zwaar beladen en het kost veel moeite om de soldaat op weg te brengen naar militaire volleerdheid, maar het is noodzakelijk, omdat men in een oorlog de grootste ellende krijgt als de soldaat van niets af weet...”

De spreiding in de moderne oorlogvoering is een steeds groter wordende factor. Daarom juist is het van uitermate groot belang, dat de soldaat op grondige wijze *praktisch* is geleerd hoe hij moet handelen om zichzelf te beschermen en gevechtsvaardig te houden in een ABC-oorlogvoering, zonder dat hij de morele steun van zijn kameraden rondom zich weet.

Derhalve dient zelfvertrouwen en gevoel van verantwoordelijkheid onder dergelijke omstandigheden op zo realistisch mogelijke wijze in vredestijd te worden aangeleerd, zodanig dat in de man een soort van ABC-waakzaamheid ontwaakt.

Als deze factoren eenmaal bij de man aanwezig zijn, dan is de taak van de commandant ook gemakkelijker. De commandant kan dan voor wat dit aspect betreft vertrouwen hebben in zijn onderdeel, hij weet dan dat het onder hem gestelde personeel in een eventuele ABC-oorlogvoering niet in paniek zal geraken.

Wat men de soldaat in vredestijd op het gebied van de individuele ABC-bescherming voor oorlogstijd kan meegeven

De soldaat dient in vredestijd in de gelegenheid te worden gesteld om werkelijke radio-activiteit te meten met de tot zijn onderdeel behorende organieke intensiteitsmeter. Hij moet zelf hebben kunnen vaststellen dat schuttersputten, wallen van gevulde zandzakken, tanks, wielvoertuigen, enz. afscherming bieden tegen radio-actieve straling, door zelf binnen en buiten de schuttersput te meten.

De soldaat dient te hebben geleerd, in geval van een kernwapenexplosie, bliksemsnel en op de juiste wijze te dekken, waarbij hij persoonlijk is geïnstrueerd en waarbij zonodig zijn houding wordt gecorrigeerd. Hij dient zich gedurende werkelijke fall-out uit zijn opleiding in vredestijd te kunnen herinneren, hoe hij moest handelen toen gesimuleerde fall-out op hem neerviel. De soldaat dient zelf te hebben deelgenomen aan de detectie van chemische strijdmiddelen en te hebben geleerd wat hij moet doen in met gas besmet terrein.

Hetzelfde geldt ten aanzien van de persoonlijke handelingen bij een sproeigasaanval; met een simulator kan men de man op de juiste handelingen wijzen. Hij heeft het gezien en gedaan, en zelf doen is hier zo'n belangrijke factor.

In dezelfde geest dienen te worden gezien:

— EHAF-handelingen in ABC-oorlogvoering bij zichzelf en anderen;

— schietoefeningen en andere opdrachten uitvoeren onder het gasmasker in een speciaal daarvoor ingerichte gastent;

— kennis maken met afgebakend ABC-besmet terrein;

— de atropine-injectie bij zichzelf en anderen toedienen;

— kennismaken met alarmeringsmiddelen;

— vertrouwd zijn met de gang van zaken in een ontsmettingsinrichting voor personeel en materieel enz.

De ABC-baan

Het bovenstaande kan worden aangeleerd op een ABC-baan. Op dezelfde manier als de andere banen in het Infanterie Schiet Kamp te Harskamp zou een ABC-baan kunnen worden geïnstalleerd, waarop de gewenste onderwerpen voorkomen. Dit specifiek militair terrein van het ISK is hiervoor bijzonder geschikt.

De voordelen en mogelijkheden voor een dergelijke centraal gelegen baan zijn onder meer de volgende:

— er bestaan combinatiemogelijkheden voor het afleggen van die baan door infanterie-onderdelen tijdens de schietseries;

— andere dan infanterie-onderdelen kunnen, ten einde hun primaire werkzaamheden te kunnen voortzetten (bv. Td, Int), gecombineerd, eventueel met de hierboven genoemde infanterie-onderdelen, in kleine detachementen de baan afleggen;

— vóórdat het in de legerkorps-onderdelen wordt opgenomen, kan het depot-personeel tijdens schietseries op dezelfde wijze van de baan gebruik maken;

— een regelmatige controle op het ABC-opleidingspeil en verbetering ervan wordt mogelijk gemaakt;

— een regelmatige controle op de ABC-uitrusting is mogelijk;

— uniformiteit in de praktische opleiding en introductie van nieuwe ideeën wordt mogelijk gemaakt;

— de veiligheid door centralisatie op specifiek militair terrein, speciaal met betrekking tot de aanwezige radio-actieve bronnen en monsters van strijdgassen wordt bevorderd;

— het gebruik van terreinbegroeiing in de gastent is aanwezig (zal hieronder worden besproken);

— het testen en verbeteren van uitrustingsstukken kan hier plaatsvinden enz.

Eisen, aan de ABC-baan te stellen

Een ABC-baan moet aan de volgende eisen voldoen:

— ordelijk en overzichtelijk zijn georganiseerd;

Afb. 1

Afb. 2

- zijn afgezet ten behoeve van de veiligheid met controle bij in- en uitgang;
- permanent van opzet zijn en ingericht voor een continu bedrijf onder alle weersomstandigheden;
- gemakkelijk na elke oefening voor de volgende oefening in gereedheid zijn te brengen;
- uitrusting en kleding van de man mogen niet worden aangetast;
- er moet mogelijkheid zijn tot uitbreiding (gedacht wordt aan een gastent voor tank, wielvoertuig en kanon, voor het verrichten van werkzaamheden onder gas, eventueel ook combinatie-mogelijkheden met onderwerpen betreffende rampenbestrijding);
- op de baan dient een loods aanwezig te zijn voor: bediening geluidsinstallatie, corrigeren (c.q. ijken) van instrumenten, registratie ten behoeve van CMI-inspecties, opslag van verbruiksartikelen (detectiepapier, fall-outpoeder, simulatorsproeigas, huidontsmettingspoeder, reserve-onderdelen voor simulatorinstallaties enz.);
- radio-actieve bronnen en eventueel monsters van strijdgassen dienen in speciaal afgeschermd putten te zijn opgesteld.

Ontwerp voor een ABC-baan

Wil men de opleiding persoonlijke ABC-bescherming zoveel mogelijk tot zijn recht doen komen, dan vormt daartoe de groep (8-12 man) de best handelbare eenheid. Het is uiteraard mogelijk om de capaciteit van de baan te vergroten, hetgeen kan worden bereikt door de installaties en onderwerpen te vermenigvuldigen.

Teneinde een indruk te geven van het ontwerp en het doel van de verschillende onderwerpen, wordt de lezer uitgenodigd de groep bij het afleggen van de baan aan de hand van de hieronder aangegeven beschrijving te volgen, waarbij enkele illustraties tot verduidelijking mogen dienen.

De baan is verdeeld in twee gedeelten: het instructiedeel en het testgedeelte. Na tevoren te zijn geïnstrueerd, worden de gemerkte gasmaskers ingenomen voor een controle en de deelnemers worden van rugnummers voorzien.

Instructies worden tijdens het afleggen van de baan met behulp van de geluidsinstallatie aan de deelnemers gegeven; voorts zijn op enkele punten van de baan voor demonstratie en correctie instructeurs aanwezig.

De baan omvat de volgende 15 nummers.

1. Inleiding

De groep komt in ruitformatie op het terrein en gaat in dekking voor mitrailleurvuur. In dekking gelegen, wordt een lichte gasbesmetting waargenomen in het terrein (per geluidsinstallatie wordt hierop kort en duidelijk ingegaan).

2. Ruikbaan

Verder gaand, maakt de groep kennis met enkele historische feiten en leert van verschillende strijdgassen de geur kennen (aan het einde hiervan wordt op de vrijwel reukloze en kleurloze zenuwgassen gewezen en op de noodzakelijkheid van de ABC-veiligheidsregel).

3. De ABC-veiligheidsregel

Via de geluidsinstallatie wordt de op een indruk makend paneel aangegeven ABC-veiligheidsregel aan de lezende groep voorgelezen en men maakt kennis met de gevallen waarin men persoonlijke beschermingsmaatregelen moet nemen, ook als er geen TOX-alarm is gegeven. De groep maakt ook kennis met alarmeringsmiddelen, en met door ABC-waarschuwingsborden afgebakend besmet terrein.

4. Detectiepapier

Afb. 1 spreekt hier voor zichzelf. De groep zal hier zelf vaststellen of het begroeide terrein chemisch is besmet (hiertoe wordt gassimulator gebruikt, dat op dezelfde wijze als het werkelijke strijdgas reageert).

5. Detectiedoos

De groep maakt nu kennis met de detectiedoos, die door de instructeur wordt gedemonstreerd. Met één of meer monsters van werkelijke strijdgassen c.q. simulators wordt gedemonstreerd dat hiermee gasen door ABC-personeel kunnen worden geïdentificeerd.

6. De sproeiaanval

Met behulp van een nevelinstallatie wordt de groep onder een gekleurde gesimuleerde gasnevel gebracht en geïnstrueerd hoe te reageren bij bv. sproeigasaanvallen met vliegtuigen.

7. Kernwapenexplosie

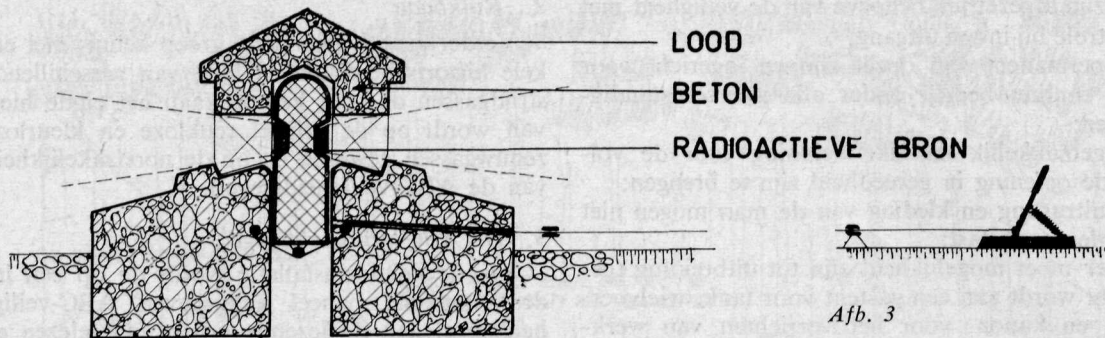
Met een gesimuleerde „lichtflits-knal” wordt de groep geïnstrueerd hoe op de juiste wijze te handelen bij een kernwapenexplosie (zie afb. 2).

8. Radiologisch meten

Met behulp van een speciaal daartoe geconstrueerde mechanische installatie (factor veiligheid!) wordt een radio-actieve bron boven het maaiveld uit gebracht (afb. 3), door de ter plaatse aanwezige instructeur die volledig tegen straling is beschermd. De groep verricht een meting in open terrein, terwijl met behulp van een sonde binnen en buiten de aangegeven objecten eveneens wordt gemeten, om de betekenis van de afscherming te laten doordringen (afb. 4).

9. Inwendige radio-activiteit

Met behulp van een speciaal daartoe geconstrueerde fall-outsimulator wordt fall-out gesimu-

Afb. 3

leerd, waarbij de groep de voorgeschreven maatregelen moet nemen, ook ten aanzien van de schuttersput. Eveneens wordt hier de aandacht gevestigd op de bescherming die het gasmasker als filter biedt tegen inademing van fall-outdeeltjes, met behulp van een speciaal instructiepaneel.

10. Tactische maatregelen onder fall-out

De groep wordt met behulp van een instructiepaneel gewezen op de aanwezigheid en betekenis van een fall-out waarschuwingssysteem evenals de uitgestrektheid van het fall-outgebied.

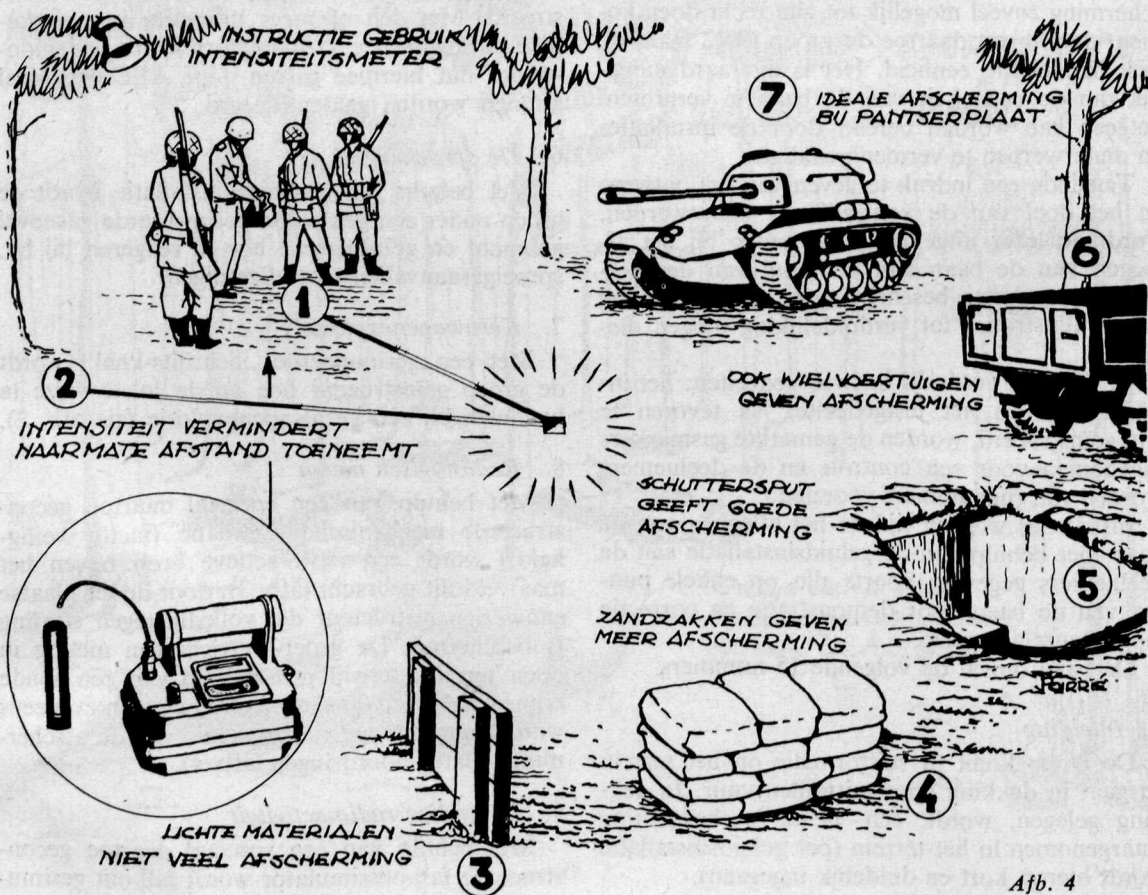
11. Gastent

Voordat de groep de gastent betreedt worden

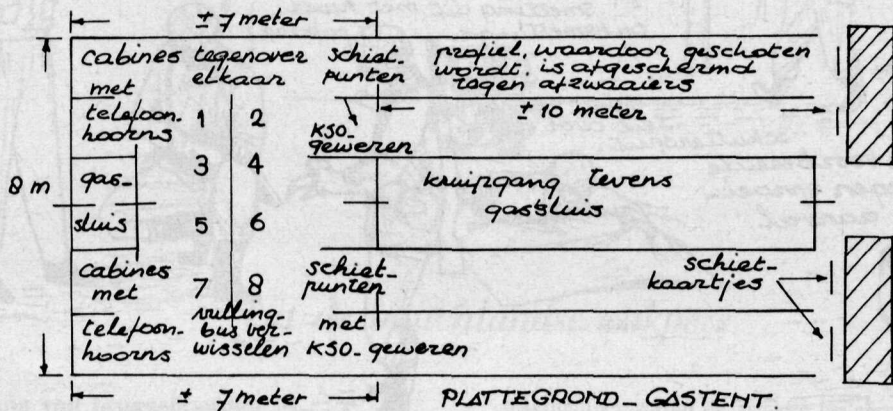
de gecontroleerde gasmaskers uitgereikt. Onder controle worden de gasmaskers voor opzetten gereedgemaakt en in beschermstelling gebracht. Door een gasluis wordt daarna door de groep de van plastic vervaardigde gastent betreden, waarin de normale terreinbegroeiing kan worden gehandhaafd. De groep ontvangt hier opdrachten onder gas met betrekking tot telefoneren, verwisselen van vullingbus en KSO-schietoefeningen (zie afb. 5), waarna door een gasluis de gastent weer wordt verlaten.

12. ABC-oorlogsuitrusting

De groep wordt voorzien van de volledige ABC-oorlogsuitrusting en maakt zich gereed voor

Afb. 4

Afb. 5

Afb. 6

Afb. 7

de tests nr 13: *Fall-out* en nr 14 *Sproeiaanval*; hierbij worden eveneens de gemaakte fouten terstond gecorrigeerd (afb. 6 en 7).

15. *ABC-tucht*

Met behulp van een instructiepaneel en de geluidsinstallatie wordt kort en duidelijk aan de groep een résumé gegeven betreffende de persoonlijke *ABC-tucht*.

Met dit laatste nummer eindigt dan het individuele karakter van de *ABC-baan*, waarvan de nummers 11 en 14 het testgedeelte vormen. Omdat de persoonlijke *ABC-bescherming* in de meeste gevallen door de collectieve bescherming wordt gevolgd, is hieraan ook gedacht.

Onafhankelijk van de baan, doch wel in de onmiddellijke nabijheid daarvan, zijn stands ingericht die eveneens door de groep worden bezocht.

Stand nr 1

Praktijkhandelingen door de enkele man met betrekking tot : fosforverbrandingen, Holger Nielsen-kunstmatige ademhaling-methode en het gebruik van de atropine ten behoeve van anderen, worden hier door personeel van de geneeskundige troepen geïnstrueerd en gecorrigeerd.

Stand nr 2

De groep bezichtigt een model *ABC-schuilplaats*.

Stand nr 3 en 4

Op deze stands zijn standaard ontsmettingsinrichtingen aanwezig, waar door de onderdelen onafhankelijk van de *ABC-baan* kan worden geoefend in de ontsmetting van personeel en materieel.

Hier zijn bovendien ook tegen weersomstandigheden beschermde maquettes van diezelfde inrichtingen aangebracht om, indien de ontsmettingsinrichtingen niet in gebruik zijn bij de onderdelen, deze aan de deelnemers van de *ABC-baan* te tonen.

Slotbeschouwing

a. *Instructeurs en vaste baan-staf*

Behalve een kleine vaste baanstaff, die deel zal moeten uitmaken van het *ISK-personeel*, zal het noodzakelijk en tevens gewenst zijn de onderdeelfunctionarissen (die zelf de *ABC-baan* tevoren hebben leren kennen) bij de instructie en correctie van hun eigen onderdeel in te schakelen.

b. De factor tijd bij het afleggen van de baan

Alhoewel de praktijk dit zal moeten leren, wordt de tijd die de groep nodig heeft om de baan tot en met nr 14 af te leggen (ruim) op 1½ uur geschat.

c. Simulatoren en simulator-installaties

In samenwerking met de betrokken instanties kunnen deze op eenvoudige wijze worden ontwikkeld.

De aandacht, die vele militaire tijdschriften in artikelen wijden aan de mogelijkheden van een ABC-oorlogvoering in een toekomstige oorlog, noodzaakt het peil van de persoonlijke ABC-bescherming op te voeren en te behouden, waartoe de aanwezigheid en het gebruik van een goed geoutilleerde ABC-baan zal kunnen bijdragen.

Literatuur

Vzïmodještviye-Zakon Boja. Moskou (1957).
Voyenny Vestnik (1959).
US Armed Forces Chemical Journal (1959)(1/2).

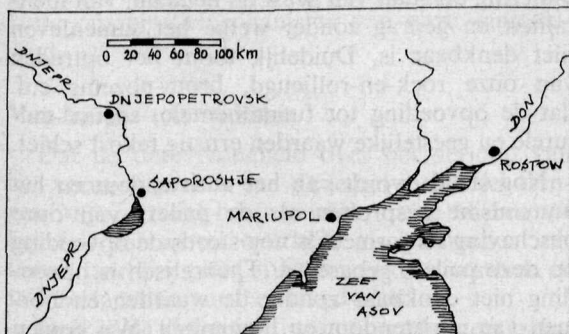
Uit de buitenlandse vakpers

Het belang van bruggehoofden

In het Duitse leger (van W.O. II) was men van hoog tot laag zodanig opgeleid, dat bij het bereiken van een waterhindernis onverwijd werd overgegaan tot het vestigen en behouden van een bruggehoofd. Dit met het oog op het bijzondere belang ervan bij het voortzetten van de operatie. In een conventionele oorlog zal, zelfs met de inzet van luchtlandingstroepen, het uitvoeren van een voorbereide rivierovergang een moeilijke operatie blijven. Daarom is ook nu nog het snel (bij verassing) vormen van bruggehoofden van groot belang.

Aan de hand van twee voorbeelden uit de afgelopen oorlog in Rusland toont schr. aan welke betekenis bruggehoofden tijdens offensieve operaties hadden en ongetwijfeld ook in de toekomst kunnen hebben.

In de loop van augustus 1941 bereikten eenheden van „Panzergruppe I” op verschillende plaatsen de westelijke oever van de Dnjepr (zie schets).

Bij Saporoshje viel op 18 en 19 augustus de brug over de rivier, licht beschadigd, en voor troepen te voet bruikbaar, in handen van de Duitsers. Ten gevolge van de tactische toestand kon ter plaatse echter geen sterk bruggehoofd op de oostoever worden gevormd. Op

6 september waren de zwakke beveiligende troepen dan ook gedwongen de brug aan de Russen prijs te geven, die hem dermate vernielden, dat hij gedurende de gehele Duitse bezettingstijd niet kon worden hersteld. Bij Dnjeppetrovsk vermeesterde de „13. Panzerdivision” op 25 augustus een 1300 m lange drijvende brug over de Dnjepr en vormde snel een bruggehoofd op de oostoever van de rivier. Hierbij vielen eveneens een zwaar beschadigde verkeers- tevens spoorbrug en een slechts over 225 m lengte beschadigde spoorbrug in Duitse handen. In tegenstelling tot het bruggehoofd in Saporoshje werd dit bruggehoofd gehandhaafd en vergroot, de spoorbrug werd door de genie hersteld en spoedig voor wegverkeer opengesteld. De snelle opmars van de inmiddels tot „I. Panzerarmee” omgevormde „I. Panzergruppe” naar de zee van Asov gedurende september en de spoedige verovering van Mariupol en Rostov in oktober is voornamelijk mogelijk geweest door het bezit van de brug bij Dnjeppetrovsk. Hadden de Duitsers echter eveneens besloten het bruggehoofd bij Saporoshje te houden en zodoende ook daar beschikt over een goede brug, dan hadden de vervoersmoeilijkheden door kortere afstand ca. 150 km), meer en betere wegen drastisch kunnen worden beperkt.

Tenslotte gaat schr. in op het belang van bruggehoofden bij de verdediging en de terugtocht.

Tactische bruggehoofden zijn noodzakelijk wanneer aan het teruggaan van eigen troepen over de waterhindernis gedurende een beperkte tijd beveiliging moet worden verleend.

Het in stand houden van grote bruggehoofden is vereist wanneer niet alleen de verdediging van een waterhindernis wordt beoogd, doch tevens de inzet van een tegenoffensief wordt voorzien. Aangezien het in stand houden van dergelijke bruggehoofden veel verliezen zal kosten en bovendien een aanzienlijk potentieel aan de daadwerkelijke verdediging onttrekt, is een goede beoordeling van de toestand, met name of een tegenoffensief uitvoerbaar is, vereist.

F. Bernicke — „Wehrkunde”, juli 1959. G.R.A.G.

De vorming van de Nederlandse soldaat

door H. WOULDSTRA, 1e Luitenant der Geneeskundige Troepen

„Jede Zeit hat ihre Aufgabe und durch die Lösung derselben rückt die Menschheit weiter”

HEINE

In vele kringen wordt gesproken over de *ongegrepen jeugd, massajeugd of de maatschappelijke verwildering der jeugd*. Zelfs de publiciteitsmedia schenken veel aandacht aan deze zaken, waarbij men zich afvraagt of het de bedoeling is een ietwat sensationeel programma te bieden, dan wel aandacht te vragen voor een verontrustend probleem. De jeugd zelf hoort, ziet en leest deze bijdragen immers, die vaak een aanval betekenen op het toch al zo zwakke besef van de menselijke waardigheid.

Elk volk heeft de jeugd die het verdient. Ook ons volk zal moeten leren, dat het noodzakelijk is om materiële offers te brengen voor een geestelijk en lichamelijk gezonde jeugd. Dit betekent een strijd tegen de weg waarop de jeugd wordt gebombardeerd met allerlei verleidingen in lichtreclame, bioscoop, televisie en beeldroman. Alle tijdsomstandigheidsveranderingen komen niet uit de wereld om ons heen voort, maar uit de *mens* zelf en bij elke verandering van levenssituatie moet de mens zich weer op nieuw met verantwoordelijkheidsbesef ertegenover stellen. Verder gaan met een geheel nieuw en vers oordeel. Een oordeel dat is gegrond op de oude waarheid en wordt uitgesproken over een nieuwe levenssituatie.

Sociale activiteit

Wanneer wij dit vormingswerk een sociale activiteit noemen, kan gemakkelijk een misverstand rijzen. Het woord *sociaal* wordt immers in zo velerlei betekenis gebruikt. Zowel mensen als maatregelen, instellingen en bewegingen worden *sociaal* genoemd en telkens heeft het woord een andere inhoud. Wij willen echter het woord *sociaal* niet hanteren in de een of andere specifieke betekenis, maar als algemeen kenmerk van het menselijk leven. Hoe en waar de mens ook leeft, hetzij in gezin, op school, in zijn werk en op straat, steeds is hij samen met anderen.

Dit *samen met anderen* is het sociale aspect van ons leven. Men zegt dan ook wel eens, dat de mens door het leven wordt gevormd. Dit is juist . . . mits men beseft dat deze vorming steeds een samengaan is met anderen. In deze betekenis is elk *vormingswerk een sociale activiteit*.

Hierdoor wordt ons de gehele problematiek

van dit doelbewust vormingswerk scherp voor ogen gesteld, want de jeugd zoals wij die kennen is reeds het produkt van een vormingsproces.

Iedere vorming onder bewuste leiding, moet dan ook een verlengstuk zijn van het vormingsproces dat de jongeren veelal reeds onbewust hebben ondergaan.

Het behoeft nauwelijks enige uitleg dat dit verlengstuk bitter noodzakelijk is. In vele kringen heerst immers een bezorgdheid over het vormingsproces van de jeugd. Aanvankelijk berustte deze bezorgdheid min of meer op een vermoeden en men sprak over *massajeugd* zonder precies te weten wat of wie men bedoelde. Ook de termen als *sociaal-labiele jeugd, onaangepaste jeugd* e.d. bleven vaag en onbestemd.

Uit diverse, later verschenen rapporten is echter aangetoond dat in bepaalde milieus vele elementen ontbreken, die in het vormingsproces van grote waarde zijn. Goed gevoed, goed gekleed, goed „gevormd”, grijpt een deel van onze jeugd iedere gelegenheid aan om met een beangstigend haatgevoel te rebelleren tegen de maatschappij waarin men leeft.

Men krijgt soms de indruk dat het *vormingsproces* van de jeugd de ouders, leraren en geestelijken volledig uit de hand is gegleden en alle leiding en dus controle veelal ontbreekt. Voor een maatschappelijke orde is immers vereist dat in en door het vormingsproces een zekere disciplinerende ontstaat van geest en lichaam, van mentaliteit en gedrag zonder welke het samenleven niet denkbaar is. Duidelijk toont het optreden van onze rock-en-rolljeugd, brom-nozems e.d. dat de opvoeding tot fundamentele, sociaal-culturele en geestelijke waarden ernstig tekort schiet.

Nog steeds wordt van het christendom en het humanisme gesproken als de peilers van onze beschaving en formeel is nog steeds de opvoeding op deze peilers gebaseerd. Theoretisch is opvoeding niet denkbaar zonder de waarden en normen van christendom en humaniteit. Wij komen er echter vandaag niet meer uit, wanneer wij in abstracto *vormingsidealen* pogen te definiëren.

Men behoeft slechts aan de ouders in de gezinnen en de leraren op school te vragen waartoe ze de jongeren vormen en wat hun opvoedings-

iedeaal is. Zijn ze eerlijk, dan zal blijken hoe weinig de vorming in de praktijk verband houdt met de genoemde theoretische peilers van onze beschaving. Wij leven immers in en worden gevormd binnen een rationeel georganiseerde, technische gestroomlijnde massa-maatschappij, waarin zowel in gezin als op school, in fabriek en op kantoor, in het maatschappelijk hulpbetoon en de sport, kortom in het gehele leven en samenleven *efficiency* de alles overheersende maatstaf van ons handelen is geworden.

Vraagt men echter naar de inhoud van deze *efficiency-norm*, vraagt men wat het doel van ons rationeel georganiseerd leven is, wat het doel van de doelmatigheid is, dan is het moeilijk een bevredigend antwoord te vinden. Het meest duidelijke antwoord is het motto van de V.N.: „ONE WORLD OR NONE”.

Dit antwoord is in wezen negatief. Dat wat ons tezamenbindt is de angst voor „... OR NONE”; d.w.z. de chaos, de oorlog, de ondergang.

Wat ons positief tezamenhoudt, wat ons positief gemeenschappelijk geestelijk-cultureel bezit is, is moeilijk te zeggen, want wij hebben geen geloof maar angst.

Formeel theoretisch is het vormingsproces nog gebaseerd op overdracht van traditionele geestelijke-culturele inhouden, praktisch concreet denkt het merendeel van de ouders bij opvoeding slechts met bezorgdheid aan de toekomst van hun kinderen, d.w.z. de zakelijke carrière binnen het raam van onze maatschappelijke ladder, waarvoor de scholen de opleiding waarborgen.

Misschien zijn de incidenten van onze rock-enrolljeugd en zijn deze uitbarstingen met hun onwezenlijke, bijna Kafka-achtige karakter niet anders dan een onbewust protest tegen een maatschappij, die in het vormingsproces van haar jeugdige leden niet anders dan stenen in plaats van brood weet te geven. Een maatschappij die geen andere disciplinerende van het gedrag kent, dan angst voor een carrière. Een carrière in het geestelijk-cultureel vacuum van het efficiënt werkend organisatiemechanisme van onze samenleving.

Van burger naar militair

Dat de ontevredenheid over het verloop van het vormingsproces van de jeugd in allerlei kringen ongerustheid heeft gewekt, moge blijken uit het feit dat zowel overheid als particulier initiatief jaarlijks grote sommen gelds investeren in talloze facetten van het jeugdwerk.

Ook in de defensiekringen is reeds meermalen gesproken over de vorming en met name de algemene vorming van onze dienstplichtigen. Reeds in 1947 werd door de toenmalige minister van Marine, met medewerking van zijn ambtgenoten van Oorlog en van Onderwijs een commissie in-

gesteld tot bestudering van het vraagstuk van de *algemene vorming* van dienstplichtigen. De commissie heeft daaromtrent een rapport met voorstellen uitgebracht, die echter toen niet tot uitvoerende maatregelen hebben geleid.

Uit nationaal oogpunt is het echter van belang, dat de dienstplichtigen tijdens hun langdurig verblijf onder de wapenen een algemene vorming ontvangen, die zij zullen behoeven wanneer zij in de burgermaatschappij terugkeren. Hierin ligt dan ook de mogelijkheid om in de militaire dienst de elementen van dienstbetoon levendig te maken ten nutte van de civiele maatschappij.

Van primair belang is het dan echter, dat de dienstplichtige bij zijn intrede in de strijdkrachten op de juiste wijze wordt *opgevangen*. Het in de aanvang mistasten kan een ongunstige invloed uitoefenen op de waardering voor de militaire dienst door de dienstplichtige en zijn naaste omgeving.

De intrede in de militaire wereld, de dienstplicht zelf en de terugkeer in de burgermaatschappij plaatsen de jonge dienstplichtige telkens in omstandigheden, verschillend van de hem vertrouwde, die tal van moeilijkheden kunnen bieden voor wat betreft zijn vorming tot volwassen persoon en lid van de samenleving.

Morele bewapening

In 1951 deelde de toenmalige minister van Defensie aan de Tweede Kamer mee, dat het in zijn voornemen lag om de ontwikkeling en ontspanning meer dan tot nu toe in eigen handen te nemen en deze dienstbaar te maken aan de opvoeding in staatsburgerschap.

Deze mededeling van de Minister van Defensie was mede een gevolg van de bliksemsnelle kazernebouw op de Veluwe en andere afgelegen oorden, waar duizenden militairen, ver weg van de bewoonde wereld, aan zichzelf zouden zijn overgelaten. Intussen nam het niet weg, dat het probleem als zodanig reeds overal bestond en zeker niet van vandaag of gisteren was. In zijn feitelijke proporties teruggebracht ging het immers erom hoe de soldaat naast een technische en materiële opleiding, die van hem een goed *vak-soldaat* kan maken, ook een *morele opleiding* te geven, waarbij de morele vorming tevens als ontspanning en als een nuttige besteding van een deel van zijn vrije tijd kan worden beschouwd.

Dit betekende dat het nuttige met het aangename zou worden verbonden, teneinde het rendement van het in de soldaat geïnvesteerde geld, zowel voor de krijgsmacht als voor de staat, in materiële en moreel opzicht zo hoog mogelijk te doen zijn. Want een materiële bewapening is van weinig waarde, indien zij inwendig voos is door het ontbreken van de ideële factor, de wil en de overtuiging om te strijden voor een universeel

hoger beginsel. Gelet op de gevoeligheid van het Nederlandse volk op het gebied van de geestelijke vorming waarbij zo licht het confessionele terrein wordt aangeraakt, een terrein dat taboe wordt geacht voor de overheid, is het bijbrengen van dit universeel hoger beginsel een netelig probleem. De kans bestaat immers dat een opvoeding in staatsburgerschap zal leiden tot de geestelijke vorming van de soldaat in een zogenaamde *neutrale* richting, een richting die zeer vele ouders van onze dienstplichtigen niet zouden wensen.

Dezerzijds bestaat echter de overtuiging dat er geen tegenstelling behoeft te bestaan tussen hetgeen de overheid wenst en het doel dat de confessionele groeperingen nastreven. Er is immers wel degelijk een zogenaamd neutraal terrein te vinden, dat niet kerkelijk is, ook al ontleent dit terrein zijn inspiratie aan de christelijke leer waarvan de gehele Westerse samenleving de exponent is. Dit neutrale terrein omvat de door een ieder — behalve door de communisten — aanvaarde en erkende beginselen van de democratie, zoals wij die kennen en waarderen. Beginselen van zo hoge waarde, dat wij daarvoor zo nodig het leven willen laten. Beginselen, die bij een opvoeding tot staatsburgerschap, waaronder staatsburgelijke verantwoordelijkheid en medeleven, centraal kunnen worden gesteld naast andere confessionele beginselen, die tot een bepaald deel van het volk spreken.

Het gaat om een coördinatie van alle geestelijke en culturele stromingen onzer samenleving, met als doel de karaktervorming en het meegeven van een morele uitrusting die de soldaat sterk doen staan, zowel onder de moeilijke omstandigheden in de oorlog als straks als staatsburger in de maatschappij. Bij dit doel mogen er geen tegenstellingen zijn. Wij moeten tezamen de handen ineenslaan om gemeenschappelijk front te maken én als soldaat én straks als staatsburger tegenover de soldaat en staatsburger aan de andere zijde van het IJzeren Gordijn, die wel wordt gevormd tot Staatsburger en gedrenkt met een ideëel beginsel, dat wij principieel afwijzen.

Men mag nooit onze soldaten met een lager moreel in het veld sturen dan hun potentiële tegenstanders.

In dit verband moge ook nog worden verwezen naar publikatie nr 12 van het Nederlands Gesprekscentrum waarin inzake de verantwoordelijkheid van de overheid ondermeer de volgende conclusies zijn gesteld:

- a. als rechtsgrond voor de overheid wordt erkend de plicht tot afweer van de fundamentele bedreigingen van het volksbestand;
- b. door de oproeping in militaire dienst ontstaat voor de overheid een nieuwe verantwoordelijk-

heid jegens de burger, die zij uit de burgermaatschappij in de strijdkrachten brengt;

c. de overheid heeft te zorgen voor een *goede voorlichting*, de opgeroepen burger, maar ook de niet opgeroepen, dienen het waarom te kennen van de oproeping;

d. de overheid heeft ervoor te waken, dat de mens door het verblijf in het leger niet geestelijk vervlakt. Zij kan dit o.a. doen door het hooghouden van de positieve levenswaarden en door het verlevendigen van de burgerzin.

In dezelfde publikatie wordt verder gesteld:

„Indien de Staat zonder meer de jongeman onder de wapenen roept, d.w.z. hem niet duidelijk maakt, waarom dit nodig is, schiet hij in zijn plicht te kort, met alle funeste gevolgen van dien”.

Hoewel er instanties zullen zijn die een dergelijke overheidsvoorlichting niet geheel bevredigend zullen vinden, dienen zij evenwel hun oordeel niet te baseren op een angst, dat de dienstplichtigen mogelijkwijs op politiek of religieus gebied ongewenste indrukken zou krijgen te verwerken. Beter zou het zijn, als zij zich afvroegen of hun eigen maatregelen, om onze jonge soldaten voor te bereiden op de zo noodzakelijke gevechtsbereidheid voor een strijd op leven en dood, met als inzet onze ideële waarden en tevens op een afweer tegen de immorele communistische psychologische oorlogsvoering, voldoende aansluiting bieden aan deze vorm van overheidsvoorlichting.

Persoonsvorming

Uit het voorgaande is naar voren gekomen, dat de overheid verantwoordelijk is voor de jeugd in militaire dienst. De dienstplicht snijdt immers, door de aard en duur, diep in de normale geestelijke ontwikkeling en groei van de mens als mens. Het nieuwe milieu stelt voor nieuwe veelomvattende problemen en doorbreekt het bestaande groeiproces. De banden met burgerij, gezin, verloofde, vrienden, bedrijf, kerk, vereniging, partij en vakbond worden losser. Het militaire verband wordt overheersend in het gedachtenleven.

Afgezien van het hoe en door wie, rust ook hier op de overheid de verantwoordelijkheid, dat naast het militaire ruimte blijft voor het menselijke. Noch het leger noch de maatschappij zijn gebaat met robots, die nog slechts denken in termen van patronen, tanks en granaten. Ook hier is de overheid verantwoordelijk, dat het menselijke voldoende tot zijn recht kan komen met behulp van de daartoe geschikte organen en instanties. Het is niet nodig, dat de militair in dienst vergroft en vervlakt. Ons leger is een volksleger, d.w.z. voor het grootste gedeelte uit dienstplichtigen opgebouwd. Na volbrenging van

zijn diensttijd keert de militair terug in de burgermaatschappij.

Daar enerzijds door de „schuld” van de overheid de soldaat in zijn verstandelijke en culturele ontwikkeling is geremd en daar anderzijds de overheid behoefte heeft aan zoveel mogelijk ontwikkelde burgers, rust op de overheid de plicht om de soldaat geschikt te maken voor een betere terugkeer in de maatschappij, met andere woorden de militaire dienst make van de jonge mens een betere burger.

Dienstplicht zij doorgangsfase, die de jeugd verder vormt en hogerop brengt. Dit geeft de overheid de verplichting om zorg te dragen voor voldoende en verantwoorde mogelijkheden en middelen.

Belemmerende factoren

Hoewel in het verleden vele loffelijke pogingen zijn ondernomen om de problematiek van de vorming, voorlichting en vrijetijdsbesteding in de Krijgsmacht beter ingang te doen vinden, zijn de resultaten tot voor kort nog vrij pover te noemen.

Als de meest belemmerende factoren voor de invoering van deze materie kunnen worden genoemd:

- a. er zijn nagenoeg geen officieren, die op een verantwoorde wijze zijn opgeleid voor de taak van vorming en voorlichting;
- b. een te grote starheid om gewortelde meningen en tradities te doorbreken;
- c. te weinig begrip voor public relations, human relations, vorming, voorlichting en vrijetijdsbesteding;
- d. het ontbreken van een gecentraliseerde verantwoordelijkheid en het veelal verkeerd toepassen van een gedecentraliseerde uitvoering bij de vrijetijdsbesteding;
- e. het veelal ontbreken van het attractieve element;
- f. de overbelasting van troepencommandanten en kader in het bijzonder bij de parate onderdelen;
- g. de angst voor specialisatie omdat specialistische functies veelal met een te lage eindrang worden gehonoreerd, waardoor deze functies minder in aanzien zijn en de betrokken functionarissen voor minder capabel worden gehouden;
- h. het veelal onbewust tolereren dat orders, betreffende de vorming, voorlichting en vrijetijdsbesteding, niet of slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd;
- i. een te omvangrijke administratie van welzijnszorgaangelegenheden, waardoor de functie van Welzijnszorgofficier minder aantrekkelijk wordt en het eigen initiatief te veel aan banden wordt gelegd.

Het is dan ook duidelijk dat er regelmatig naar wegen moet worden gezocht, die kunnen leiden tot verbetering van deze materie in de krijgsmacht, waardoor een betere sociologische integratie van de strijdkrachten in ons volksleven wordt verkregen. Iets zonder meer per order opdragen, zonder dat de geesten er in grotere mate rijp voor zijn, zou al gauw negatieve gevolgen hebben voor de verdere ontwikkeling van onze dienstplichtigen.

Volk - Krijgsmacht

Zonder twijfel kan worden gesteld dat de militair in zijn gesprekken naar buiten het verhaal van zijn dagelijkse belevenissen van zijn verblijf onder de wapenen weergeeft. Dit betekent dat er in deze gesprekken perioden zullen zijn waarin het zwaartepunt ligt op opleiding en oefening, maar dat er ook perioden zullen zijn waarin het accent ligt op de vrijetijdsbesteding. Zeer zeker kan ook worden gezegd dat in de gesprekken naar buiten de sfeer van het onderdeel ter sprake komt.

Door ervan uit te gaan dat opleiding, oefening, materieel en verzorging in het algemeen geen aanleiding meer geven tot een doorlopende kritiek die de publieke opinie in ongunstige zin beïnvloedt, moet men helaas tot de conclusie komen dat de negatieve informatie naar buiten voornamelijk ligt op het terrein van de sfeer, van het klimaat van de interne verhoudingen of, zo men wil, op het gebied van de sociologisch-psychologische kant van de gezagsuitoefening.

Om wellicht te kunnen komen tot een mogelijke oplossing, dienen wij ons derhalve bewust te zijn van de twee kenmerken van de militaire dienst, die bepalend zijn in het militaire klimaat en die het leger onderscheidt van alle andere bedrijven.

Deze kenmerken zijn in de eerste plaats de krijgstucht en in de tweede plaats het feit dat de Nederlandse militair 24 uur per dag dient, waardoor de militaire leider doorlopend verantwoordelijk is voor zijn ondergeschikten. In beide kenmerken liggen alle elementen besloten, die de interne verhoudingen in de KL bepalen. De handhaving van de Krijgstucht bevat immers de elementen: voorbeeld, aanmoediging, correctie en beloning, en in de 24 uren verantwoordelijkheid komen de elementen opleiding, verzorging, karaktervorming en ontspanning voor.

Over de noodzaak en het belang van de krijgstucht behoeft niet verder te worden uitgeweid. Dit kan niet worden gezegd van het probleem van de 24 uren verantwoordelijkheid, daar dit betekent dat de militaire leiding continu verantwoordelijk is voor alles wat er in het leger gebeurt. Uiteraard zijn die 24 uur te verdelen in een periode van dienstverrichtingen en een periode van niet-dienstverrichtingen.

Niet-dienstverrichtingen

Ons in dit artikel uitsluitend beperkende tot de *niet-dienstverrichtingen* betekent, dat kan worden gesteld dat ook deze een voortdurende zorg moeten zijn voor iedere commandant. De overheid (legerleiding) is door de inlijving van de dienstplichtigen immers verantwoordelijk voor de verdere lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van de militairen. Wil zij dan ook aan deze verantwoordelijkheid voldoen dan is zij gehouden tot het verschaffen van voldoende middelen, tijd en gelegenheid.

In dit verband mag het merkwaardig heten, dat de dienstverrichtingen verbonden aan de lichamelijke en geestelijke verzorging en ontwikkeling als direct dienstbelang worden gezien en dat de verstandelijke en culturele verzorging — hoewel een integrerend deel in het geheel — op basis van vrijwilligheid worden beoefend en gereserveerd voor de vrije tijd. Dit is des te merkwaardiger, omdat het peil van de verstandelijke en culturele ontwikkeling mede van invloed is op de gevechtswaarde van de militair. Ontwikkelt men dus alleen de lichamelijke en technische eigenschappen, dan kweekt men robots (je moet niet *denken*, je moet doen). Een oorlog wordt echter niet gewonnen door robots of alleen door het technisch gebruik van de gevechtsmiddelen, doch door de totale mens, die zich van de gevechtsmiddelen bedient. Hieruit volgt dan ook dat een betere verstandelijke en culturele ontwikkeling ook de gevechtswaarde van de soldaten verhoogt.

Aan de andere kant kan volgens sociologische normen worden gesteld, dat de genivelleerde maatschappij haar sociale *zelfbewustzijn* vooral ontleent aan het deel hebben in het *materiële en geestelijke beschavingscomfort*. Het is dan ook zeker te voorzien dat de structuur van de maatschappij in steeds sterkere mate zal worden bepaald door wat de mens in zijn vrije tijd doet en door de gebruiksartikelen en de consumptiemogelijkheden waarover hij beschikt.

Uit het feit dat steeds nieuwe behoeften in passieve zin worden aangekweekt blijkt dat handel en industrie dit probleem onderkennen, en dus in de hand werken. Een en ander zal ertoe leiden dat op den duur ook de mens in zijn vrije tijd zal gehoorzamen aan hem van buiten opgelegde wetten, met als gevolg dat de behoeften voor de vrijetijdsbesteding steeds meer zullen omslaan in amusement, verstrooiing en consumptie. Dat hierdoor een degradatie ontstaat van de mens behoeft geen nadere uitleg en daarom zal de mens van jongs af moeten worden opgevoed in een betere richting (gezin, school, kerk, krant, boek, radio en televisie), hetgeen in de communistische landen, uiteraard in verkeerde zin, reeds geruime tijd werkt.

Uit diepgaande onderzoeken van psycholo-

gen en sociologen is bekend dat onder meer pers, radio, film en televisie een grote invloed en inwerking hebben op de geestelijke gesteldheid van de jonge mens dat op den duur zal leiden tot het zeer actueel sociaal psychologisch verschijnsel van de massificatie.

Uitgaande van de psychische gesteldheid (adolescent) van de jonge dienstplichtige en de nog aanwezige labiliteit van het karakter, waarbij de negatieve periode gaat plaatsmaken voor een positieve en de eerste schreden worden gezet op de weg van de ontwikkeling van het zelfbewustzijn, behoeft het geen betoog dat een *overvoering van passieve ontspanning*, veelal in negatieve zin, funest is voor de ontwikkeling van het karakter.

Hoewel de doorsnee mens geneigd is tot passiviteit (lekker, prettig en gemakkelijk) kan gelukkig worden geconstateerd dat de huidige jongere generatie zich begint te verzetten tegen een dergelijke passieve levenshouding. Dit blijkt onder meer uit de behoeften van het afreageren van agressiviteit van de hedendaagse jeugd.

Als *uitgangspunt* dient echter te worden aangenomen, dat de vrijetijdsbesteding een compensatie dient te zijn voor de discipline en de inspanning die het dagelijks werk vergt. Een juiste vrijetijdsbesteding door de militair is dan ook niet alleen een persoonlijk belang voor betrokkene, doch *evenzeer een legerbelang als een sociaal belang*, dat naast opleiding en verzorging een *graadmeter* is voor de interne verhoudingen en mitsdien een factor die mede bepalend is voor de publieke opinie omtrent de KL.

Onder strikte handhaving van het *vrijwillig accent* dient uiteraard ook in de vrijetijdsbesteding een gunstige attractie aanwezig te zijn, waarbij kan worden gesteld dat de sfeer (het klimaat) waarin zich de vrijetijdsbesteding beweegt van doorslaggevende betekenis is op de mate van interesse. Uiteraard springt in dit alles de factor leiderschap in volle omvang naar voren. Al deze factoren zijn immers mede bepalend voor de sfeer, het klimaat en de interne verhoudingen. Zij bepalen mede de teneur van hetgeen de Koninklijke Landmacht naar buiten over haarzelf vertelt.

Beginselen van de vrijetijdsbesteding

In het voorgaande is gesteld dat de vrijetijdsbesteding in relatie moet staan met de inspanning die de discipline en de dienstverrichtingen vergt. Dit zal betekenen dat op de mate van deze inspanning de afweging van de passieve en actieve vrijetijdsbesteding dient te worden gebaseerd, wat inhoudt dat de passieve- en actieve vrijetijdsbesteding gelijkwaardige componenten zijn.

Daar er tevens sprake is van gelijkwaardigheid tussen het *vormende element* en het *element van amusement en consumptie*, moet ook hier sprake

zijn van een evenwicht in het uitvoeringsbeleid, daar anders direct of indirect wrijvingen op velerlei gebied zullen ontstaan. Tenslotte moet men bij de toepassing van de vrijetijdsbesteding uitgaan van de normale psychische gesteldheid van de gemiddelde dienstplichtige. Dit zal betekenen, dat de *normale* labiliteit van het karakter van de 19/20-jarige met de daaraan verbonden *normale* spontaneïteit, door positieve leiding moet worden gericht op stabiliteit, zelfbewustzijn en korpsgeest.

Door verkeerde verhoudingen te laten ontstaan tussen de passieve en de actieve vrijetijdsbesteding en bij het ontbreken van een evenwicht tussen vorming en amusement kunnen immers nauwelijks positieve invloeden — of zelfs maar de afwezigheid van negatieve invloeden — van de vrijetijdsbesteding worden verwacht. Uiteraard is het noodzakelijk, zulks mede gelet op het heterogene karakter van de militaire samenleving, dat zoveel mogelijk tegemoet dient te worden gekomen aan de individuele behoeften van de militair op het gebied van de vrijetijdsbesteding, alsmede aan de liefhebberijen als vorm van vrijetijdsbesteding.

De vrijetijdsbesteding onderkent dan ook twee hoofdaspecten:

- a. rust, ontspanning en recreatie, teneinde nieuwe energie op te doen voor de volgende periode van dienstverrichtingen;
- b. stelt de dienstplichtige in de gelegenheid tot concentratie op andere activiteiten.

Onder strikte handhaving van het vrijwillig accent van de vrijetijdsbesteding dient de leiding van deze materie, wil zij in de praktijk goed functioneren, te berusten op de volgende principes:

- a. gecentraliseerde verantwoordelijkheid en gedecentraliseerde uitvoering;
- b. het scheppen van gelegenheid in tijd, accommodatie, en in een zo ruim mogelijk aantal onderwerpen;
- c. het op verantwoorde wijze aantrekkelijk maken.

Gecentraliseerde verantwoordelijkheid en gedecentraliseerde uitvoering

Als men momenteel bij de KL wordt belast met werkzaamheden verbonden aan de voorlichting, de vorming en de vrijetijdsbesteding dan heeft men o.a. te maken met:

- a. Welzijnszorg Leger;
- b. Centraal Filmbureau Krijgsmacht;
- c. Sportcommissie KL;
- d. Leger Voorlichtingsdienst;
- e. Pers Voorlichtingsofficier;
- f. Leger Film- en Fotodienst;
- g. Cantinedienst;
- h. Beroepskeuze en Adviescentrum „Maaldrift”;

- i. Sociale Dienst;
- j. Bureau Interne Voorlichting.

Al deze bureaus en diensten hebben op hun beurt weer te maken met talrijke andere bureaus, commissies en diensten zoals:

- a. Commissie Welzijnszorg en Cantinedienst;
- b. Commissie Int. Militaire Sportwedstrijden;
- c. Redactie en Administratie Legerkoerier;
- d. Nationale Raad Welzijn Militairen;
- e. Afdeling O & O van het D.v.D.;
- f. Filmtoetsingscommissie Krijgsmacht;
- g. Filmwaarderingscommissie Krijgsmacht;
- h. Public Relations Officer D.v.D.;
- i. S.C.M.L.;
- j. Bureau Coörd. Voorlichting, Vorming en Psychologische Oorlogsvoering van het H.K.G.S.

Gelet op de veelheid van instellingen, die min of meer alle op hetzelfde terrein werkzaam zijn, is het toch volkomen begrijpelijk dat langs elkaar heen werken in de hand wordt gewerkt. Willen wij dan ook de stelregel consequent doorvoeren dat de commandant verantwoordelijk is voor de uitvoering van het beleid van de voorlichting, de vorming en de vrijetijdsbesteding, dan is een betere coördinatie tussen, en waar mogelijk centralisatie van, de bureaus, commissies en diensten, die zich bij de krijgsmacht bezighouden met de problematiek en uitvoering van deze materie zeker noodzakelijk. Dat e.e.a. zeker de efficiency ten goede kan komen spreekt vanzelf, en voorts bestaat de kans dat men een eenheid van opvatting krijgt over de verschillende begrippen.

Beperken wij ons in dit verband verder tot de vrijetijdsbesteding dan zal e.e.a. betekenen, dat, waar meer onderdelen gezamenlijk zijn ondergebracht, de problemen rondom deze laatste materie, zonder dat dit de verantwoordelijkheden van de diverse commandanten behoeft aan te tasten, uit nuttigheidsoverwegingen dienen te worden gecoördineerd, door de hoogste of oudste aanwezige commandant in de hiërarchie van verbanden van commandant 1 LK of NTB. In garnizoenen of legerplaatsen waar onderdelen van 1 LK en NTB gezamenlijk zijn ondergebracht, zou de coördinatie-verantwoordelijkheid nader kunnen worden vastgesteld.

Deze regeling houdt in dat de Chef van de Generale Staf, in zijn functie van Bevelhebber der Landstrijdkrachten, in hoogste instantie verantwoordelijk is voor het totale beleid van de vrijetijdsbesteding. Dit betekent dat de Sectie WZZ/HKGS, zulks onder de stafverantwoordelijkheid van de Sectie G1, wordt belast met de dagelijkse gang van zaken en controle van het totale uitvoeringsbeleid van de vrijetijdsbesteding.

Volgens brief HKGS nr G1/591.2264C d.d. 17-12-1959 dienen in beginsel de G1/S1 te worden belast met de aan de vrijetijdsbesteding verbonden werkzaamheden, met dien verstande dat

in de daarvoor aangewezen garnizoenen en legerplaatsen de administratieve en comptabele verantwoordelijkheid berust bij de coördinerende commandant, die onder meer voor dit doel wordt bijgestaan door een WZZ-officier en toegevoegd personeel.

Hoewel deze verantwoordelijkheid, zoals vastgelegd in de Leidraad Stafdienst par. 2, pt.(18 (5)-), reeds lang bestaat, stuitte zij in het verleden op schier onoverkomelijke organisatorische en comptabele bezwaren.

Deze bezwaren waren onder meer een gevolg van de gedecentraliseerde verantwoordelijkheden op hoog niveau, waardoor diverse instanties zich genoodzaakt zagen eigen richtlijnen en uitvoeringsbepalingen uit te vaardigen, die daardoor de materie voor de troepencommandanten onoverzichtelijk en daardoor praktisch oncontroleerbaar maakten. In wezen werd dan ook het welzijnszorgbeleid op het laag niveau veelal uitgemaakt door de daarvoor aangewezen specialisten, die afhankelijk van hun eigen interesse soms meer dan een normale dagtaak hadden.

Teneinde dan ook een soepele toepassing van het vrijetijdsbestedingsbeleid in de praktijk mogelijk te maken, ware het wellicht gewenst dat in garnizoenen en legerplaatsen 1 × per ca. 2 maanden een vrijetijdsbespreking plaatsvindt onder leiding van de Garnizoenscommandant, de hoogst ter plaatse aanwezige troepencommandant of de legerplaatscommandant.

Het spreekt vanzelf dat een dergelijke bespreking onder meer behoort te worden bijgewoond door:

- a. de commandanten van de ter plaatse gelegde onderdelen tot en met bataljonsniveau en zelfstandige compagnieën;
- b. de hoofden S1 van de onderdelen;
- c. de geestelijke verzorgers;
- d. de welzijnszorgofficier (die tevens secretaris is);
- e. de sportofficier;
- f. de korpsadministrateur;
- g. de C-Vaste Kampstaf of C-Stafcie legerplaats.

Op deze wijze wordt bereikt dat alle onderdelen in een kazerne of legerplaats worden betrokken bij een verantwoord welzijnszorgbeleid, hetgeen de aan de zorgen van de commandanten toevertrouwde dienstplichtigen slechts ten goede kan komen. Een en ander betekent ook dat de desbetreffende commandanten bij het uitvoeringsbeleid meer bevoegdheden dienen te verkrijgen.

De verantwoordelijkheden van de commandant behoeven in dezen bepaaldelijk niet in te houden, dat hij iedere avond de daadwerkelijke leiding heeft bij de vrijetijdsbesteding. Aanbevelenswaard zou het wel zijn als de jonge kornetten, vaandrags en dienstplichtige onderofficieren, die normaliter

het dichtst bij de troep staan, door hem, *worden opgewekt om na de dienst meer belangstelling te tonen en de nodige leiding te geven*. Zij zijn het immers die in eerste aanleg voor het wel en wee van de aan hun zorgen toevertrouwde dienstplichtigen, *niet van 08.00 tot 18.00 uur, maar . . . van 00.00 tot 24.00 uur verantwoordelijk behoren te zijn*.

Het scheppen van gelegenheid in tijd, in accommodatie en in een zo ruim mogelijk aantal onderwerpen

Weer uitgaande van de verantwoordelijkheid van de legerleiding bij het toepassen van een juiste vrijetijdsbestedingsbeleid zouden de volgende activiteiten zonder meer kunnen worden gerealiseerd:

- a. het inrichten van een informatiehoek (annex leeshoek) in de manschappenkantine, waar de man aan de hand van tabellen, foto's, tekeningen e.d. actuele inlichtingen krijgt, die handelen over militaire of burgerproblemen, beroepskwesties, sport, nationale evenementen e.d. In deze informatiehoek dient tevens een leestafel aanwezig te zijn, waar de voornaamste couranten, tijdschriften, sport- en technische periodieken verkrijgbaar zijn;
- b. het inrichten van een tentoonstellingslokaal waar de dienstplichtigen op aanschouwelijke wijze inzicht kunnen krijgen van de hobby's die ze kunnen bedrijven;
- c. het inrichten van werkplaatsen waar de dienstplichtigen onder deskundige leiding allerlei handarbeid, zoals houtbewerking, pottenbakken, radiobouw, siersmederij e.d. kunnen bedrijven;
- d. het inrichten van donkere kamers met voldoende outillage en waar de dienstplichtigen ruimschoots de gelegenheid hebben om allerlei activiteiten te bedrijven op gebied van de fotografie;
- e. het organiseren van causerieën, debatingclubs en studiekeringen e.e.a. uiteraard onder deskundige leiding;
- f. het inrichten van een bibliotheek, annex leesen studiezaal, waar behalve ontspanningslectuur ook studiewerken kunnen worden geleend;
- g. de dienstplichtigen activeren tot studeren, voorlichting geven over studiefaciliteiten en mogelijkheden, het tonen van belangstelling voor de behaalde resultaten. Voldoende gelegenheid scheppen voor (aanvullend) mondeling onderwijs op dezelfde suppletiebasis als de schriftelijke cursussen;
- h. het organiseren van geleide excursies, op basis van vrijwilligheid, naar fabrieken, kunstwerken, musea, tentoonstellingen e.d.;
- i. het verlenen van bemiddeling, bij het oprichten van zang-, toneelverenigingen, muziekclubs enz.;

j. het organiseren van goede en verantwoorde film-, toneel-, cabaret-, variété- en operettevoorstellingen, uiteraard onder handhaving van een gunstig evenwicht tussen de actieve en passieve vrijetijdsbesteding;

k. het stimuleren en het scheppen van gelegenheden voor de actieve sportbeoefening (binnenhuis-, zaal- en buitensport) als vrijetijdsbesteding onder verantwoorde leiding. Hierbij dienen de WZZ-officier en de Sportofficier, onder verantwoordelijkheid van de commandant, samen te werken.

Hoewel bovenvermelde activiteiten geenszins volledig zijn, bieden zij, in het kader van de huidige administratieve bepalingen, voldoende mogelijkheden tot ontplooiing. Gezond initiatief en werklust van hen die belast zijn met de vrijetijdsbestedingsaangelegenheden kunnen hier wonderen verrichten.

Het op verantwoorde wijze aantrekkelijk maken

De mate van de aantrekkelijkheid en het verkrijgen van een juist en verantwoord evenwicht tussen de actieve en passieve vrijetijdsbesteding kan o.a. mede opgevoerd worden door:

a. periodiek filmrecensies e.d. te laten verschijnen;

b. het houden van muziekkuitvoeringen in de plaatselijke civiele sector, grammofoonplatenconcerten e.d. met eigen verzoeknummers;

c. het houden van beroepsvoorlichting en maatschappelijke vorming, i.v.m. de terugkeer in de burgermaatschappij, door burger- en militaire specialisten;

d. het organiseren van goede WZZ-avonden met inschakeling van eigen krachten, liefst in samenwerking met plaatselijke burger-amateurgezelschappen;

e. het activeren en het inbrengen van het wedstrijdelement in elke vorm van handenarbeid, hobbyclubs e.d., liefst, zulks afhankelijk van de

plaatselijke omstandigheden, in samenwerking met burger-hobbyclubs, scholen e.d.;

f. het regelmatig houden van exposities in de civiele sector van de gemaakte werkstukken e.d. en deze laten beoordelen door een jury voor het toekennen van prijzen en diploma's;

g. het inbrengen van het wedstrijdelement en onderlinge competities in de actieve sportbeoefening (binnenhuis-, zaal- en buitensporten), liefst in civiel-militair verband, en het op aantrekkelijke wijze bekend maken van de uitslagen;

h. het laten spelen van militaire sportteams e.d. in officiële burgercompetities (civiel-militaire sportbeoefening);

i. het bevorderen dat militairen worden opgenomen in burgerverenigingen en daarvoor zonedig financiële faciliteiten (lidmaatschapsgelden) verlenen;

j. het stimuleren van civiel-militaire contacten door o.a. in relatie te treden met plaatselijke burgerinstellingen, autoriteiten en verenigingen e.d., het uitnodigen van burgerbezoekers bij bepaalde militaire plechtigheden, sportwedstrijden en tentoonstellingen;

k. het organiseren van civiel-militaire concoursen voor koren en bandjes.

Hoewel op het terrein van de vrijetijdsbesteding in de Koninklijke Landmacht zeer veel goeds is verricht, is, in vergelijking met enkele andere landen, toch een achterstand in de ontwikkeling van deze materie ontstaan.

Een koerswijziging is dan ook zeker noodzakelijk. Een koerswijziging, die is gegrondvest op de jongste inzichten in de intermenselijke verhoudingen en wordt aangepast aan de individuele behoeften en liefhebberijen.

Alleen dan kan de vrijetijdsbesteding een mogelijkheid bieden tot versterking van het nationaliteitsbesef, waaraan behoefte zal, en moeten, blijven bestaan, ook bij de verdere doorwerking van een Europese integratie-gedachte.

Moge dan ook dit artikel een positieve bijdrage zijn in deze richting.

Nieuwe uitgave

WIR TRAGEN DIE FAHNE. PANZERJAGD IN SÜDDEUTSCHLAND 1945, door E. von Stering, 239 blz. Uitg.: Kurt Vowinkel Verlag, Neckargemünd, 1961. Prijs: DM 9,80.

De ondertitel „Panzerjagd in Süddeutschland 1945“ zegt meer dan de titel zelf. Het boek beschrijft namelijk de geïmproviseerde wijze waarop gedurende de laatste maanden van de oorlog in vrij los verband optre-

dende „Panzerjäger“ met alle denkbare middelen de strijd tegen de opdringende geallieerde tanks opnamen. De jachtcommando's beschikten over niet veel meer dan landmijnen, pantservuisten en de moed waarmee David destijds Goliath bestreed.

Een vlot geschreven boek, echter meer met de allure van een roman dan van een werk van militaire waarde.

d. U.

Psychologische oorlogvoering

door C. C. VAN DEN HEUVEL

Over de psychologische oorlogvoering zijn in De Militaire Spectator, alsook in andere militaire bladen, verschillende malen artikelen verschenen. Als regel beperkten de schrijvers zich tot het weergeven van een bepaalde zijde. Om dit onderwerp volledig recht te laten wedervaren, zouden eigenlijk de volgende onderdelen moeten worden behandeld:

- de psychologische grondslagen van de psychologische oorlogvoering;
- de plaats van de psychologische oorlogvoering in het geheel van de oorlogvoering;
- de psychologische oorlogvoering als onderdeel van de militaire oorlogvoering;
- de psychologische oorlogvoering van het communisme;
- de psychologische oorlogvoering tegen het communisme.

Een beschouwing over al deze aspecten zou te ver voeren, vandaar dat hier zal worden volstaan met een behandeling in drieën:

- het begrip psychologische oorlogvoering;
- de psychologische oorlogvoering van het communisme;
- de psychologische oorlogvoering tegen het communisme.

Het eerste aspect zal hieronder nader worden uitgewerkt, het tweede en derde in twee volgende artikelen.

Het begrip psychologische oorlogvoering

Het begrip psychologische oorlogvoering is een veelomstreden begrip, waarover nog steeds geen eenheid van opvatting bestaat. Er zijn er die het in zeer beperkte zin hanteren en in deze kring hoort men veelal de mening verkondigen dat de psychologische oorlogvoering eigenlijk slechts dient ter ondersteuning van militaire operaties. Er zijn er echter ook die het begrip zeer ruim opvatten en hier hoort men zelfs de mening verkondigen dat de gehele militaire oorlogvoering eigenlijk slechts een onderdeel vormt van de psychologische oorlogvoering; want, zo redeneert men, is het door militaire operaties opleggen van de wil in wezen niet een psychologische actie? Hielden vroeger in hoofdzaak militairen zich met het begrip bezig, thans is het onderwerp van studie en discussie geworden van journalisten, politici en beoefenaren van de sociale en politieke wetenschappen. Vooral in de V.S. openbaart zich een levendige belangstelling voor dit onderwerp, onder meer tot uitdrukking

komend in de publikatie van allerlei studies, waarvan hier slechts wordt genoemd: A PSYCHOLOGICAL WARFARE CASEBOOK, door W. E. Daugherty en M. Janowitz (Baltimore 1958), dat eigenlijk is te beschouwen als de eerste serieuze poging om tot een enigszins omvattende omschrijving van de belangrijkste aspecten van de psychologische oorlogvoering te komen.

Het begrip „psychologische oorlogvoering” heeft slechts betekenis in het kader van de begrippen „oorlog” en „oorlogvoering”, vandaar dat allereerst zal worden gepoogd deze wat nader te omschrijven. De gekozen omschrijvingen zijn tot stand gekomen door combinatie van bestaande definities met eigen interpretaties.

Oorlog is een toestand waarbij partijen, doorgaans uit ideologische of politieke motieven, niet tot overeenstemming kunnen of willen komen, met als gevolg dat een der partijen door oorlogvoering de ander haar wil tracht op te leggen.

Oorlogvoering is het methodisch en georganiseerd gebruik van velerlei middelen — als regel onderscheiden naar aard en object — ter bereiking van het met oorlog beoogde doel.

Het gehele terrein van de oorlogvoering is te onderscheiden in *militaire oorlogvoering* — waarbij het gebruik van militaire middelen overheerst — en *koude oorlogvoering* — waarbij het gebruik van niet-militaire middelen overheerst.

De koude oorlogvoering kan als volgt worden onderscheiden:

- *diplomatieke oorlogvoering*, waarbij voornamelijk de middelen van de diplomatie worden gebruikt ter verkrijging van politieke voordelen;
- *economische oorlogvoering*, waarbij voornamelijk economische middelen worden gebruikt, die gericht zijn op het economisch potentieel;
- *psychologische oorlogvoering*, enerzijds directe psychologische acties omvattend, anderzijds het gebruik maken van het psychologisch effect van de andere vormen van oorlogvoering.

Vaak worden psychologische oorlogvoering en propaganda vereenzelvigd, de laatste moet echter worden beschouwd in het raam van de eerste, de relatie zou als volgt kunnen worden aangeduid: *propaganda* is het voornaamste bestanddeel van de psychologische oorlogvoering, waarbij door informatie wordt gepoogd meningen, instellingen en gedragingen te eigen voordele te beïnvloeden.

Hiermee is de kern van de aard van de psy-

chologische oorlogvoering geraakt. Het gaat om de beïnvloeding van de menselijke psyche — zowel van het bewustzijn als van het onbewuste — in een zodanige zin dat hieruit bepaalde gedragingen voortkomen.

De psychologische oorlogvoering wordt ook wel op de volgende korte wijze gedefinieerd: *ondermijning van het moreel van de vijand en opbouw van het eigen moreel.*

Vooraf in militaire kring komt men deze omschrijving tegen. De militair is uiteraard vertrouwd met het begrip „moreel”, dat in regelrecht verband staat met het doel van een oorlog. Aantasting van het moreel van de tegenstander vermindert zijn wil tot weerstand; versterking van het eigen moreel verhoogt de wil tot weerstand.

Al geeft deze omschrijving het wezen van de psychologische oorlogvoering wel aan, toch moet aan een uitvoeriger omschrijving, zoals hierboven gegeven, de voorkeur worden gegeven, omdat aard en doel van de psychologische oorlogvoering hierin duidelijker naar voren komen.

Al heel lang worden pogingen gedaan om de term „psychologische oorlogvoering” te vervangen door een betere aanduiding. De bezwaren richten zich met name tegen het woord „oorlogvoering”. Men meent dat het hier maar zeer gedeeltelijk om oorlogvoering gaat, de ondermijning van het moreel van de tegenpartij wil men wel als zodanig erkennen, de opbouw van het eigen moreel of acties ten opzichte van vrienden en neutralen zeker niet. In verschillende landen worden nieuwe termen geïntroduceerd, zoals „*psychological operations*”, „*lutte psychologique*” en „*psychologischer Kampf*”. Verder openbaart zich de behoefte de defensieve zijde van de psychologische oorlogvoering in nieuwe termen aan te geven, zoals: „*psychologische Vertheidiging*” en „*action psychologique*”.

Al geeft het woord „oorlogvoering” niet precies aan wat er wordt bedoeld, er is alle aanleiding het voorlopig te handhaven. Oorlogvoering — in welke vorm dan ook — heeft altijd twee zijden: aantasting van het potentieel van de tegenpartij en versterking van het eigen potentieel. Verder is er het gevaar dat een verzachtend en verbloemend woord wordt gekozen, waardoor de ware aard van de strijd verborgen blijft. Er is tenslotte nog een praktisch argument om de bestaande term te handhaven. Zolang geen betere aanduiding gevonden is en zolang deze niet algemeen is ingevoerd, ontstaat slechts verwarring, die onze psychologische oorlogvoering zeker niet ten goede komt.

Uit het bovenstaande zal duidelijk geworden zijn dat dezerzijds het begrip psychologische oorlogvoering in ruime zin wordt opgevat, de huidige toestand in de wereld dwingt ons wel tot die opvatting. De ontwikkeling van het militaire machtspotentieel heeft een „vrede” voortgebracht, waarin de betekenis van de „koude oorlog” sterk is toegenomen. De communistische wereld belaagt de niet-communistische wereld. Het Westen en de communistische wereld staan daarom als tegenstanders tegenover elkaar. Zij schuwen beiden een grote militaire oorlog en weten dat kleine militaire oorlogen tot grote kunnen uitgroeien. Zij zoeken daarom allereerst naar andere middelen om de strijd te voeren. Het geheel van deze niet-militaire middelen is de koude oorlog, die in wezen een psychologische oorlog is.

Wanneer dan naast de hierboven geschetste situatie nog wordt gelet op de ontwikkeling van de wetenschap der psychologie en de vooruitgang van de techniek — waardoor telkens nieuwe mogelijkheden op het gebied van de psychologische oorlogvoering worden ontsloten — is er alle aanleiding deze psychologische oorlogvoering in onze tijd van de grootste betekenis te achten.

Aanwijzingen voor medewerkers

Wij verzoeken U om Uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van tenminste 3 cm, met dubbele spatie en voorzien van Uw naam, adres en evt. gironummer.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze tussen die tekst moeten worden opgenomen.

Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oostindische inkt en op teken- of kalkeer-papier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden getekend, dat zij na verkleining duidelijk

leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog tenminste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste 15 cm breedte.

TOEVOEGING VAN SCHETSEN EN AFBEELDINGEN, RESPECTIEVELIJK FOTO'S, VERHOOGT DE AANTREKKELIJKHEID VAN UW ARTIKEL EN TEN ZEEERSTE, VOORAL INDIEN ZIJ ORIGINEEL ZIJN.

Wapenontwikkeling

Bij de Koninklijke Landmacht in te voeren bewapening

Uit berichten in de pers blijkt, dat de Koninklijke Landmacht binnen niet al te lange tijd over nieuw modern materieel gaat beschikken. Alhoewel vele van de lezers ongetwijfeld bij de gehouden troepenbeproevingen al met het nieuwe materieel hebben kennisgemaakt, is het goed om de nieuwe uitrusting, nu de beslissing tot aanschaffing is gevallen, in deze rubriek aan de gebruikelijke bespreking te onderwerpen. Het betreft hier het FN-geweer, de UZI pistoolmitrailleur, de lichte tank AMX en de daaraan verwante voertuigen.

Het FN-geweer FAL

Dit geweer is ontwikkeld door de heer Saive van de Fabrique Nationale d'Armes de Guerre in België. Deze ontwerper heeft vele jaren samengewerkt met de heer Browning, een welbekende naam op het gebied van de ontwikkeling van infanteriewapens. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat er veel overeenstemming bestaat tussen het FAL-geweer en de wapens van het systeem Browning, zoals de zuigerstang voor het opvangen van de resterende gassen en de sluitveer in de kolf.

Het geweer (zie afb. 1) is een wapen, waarmee zowel automatisch als semi-automatisch kan worden gevuld; door het omzetten van de vuurregelaar kan de gewenste vuursoort worden verkregen. Door het verwisselen van de vuurregelaar kan de mogelijkheid van automatisch vuur worden uitgeschakeld; het wapen kan zowel in gespannen als ontspannen toestand op veilig worden gesteld. Het FAL-geweer heeft een kipvergrendeling, zoals bij de mitrailleur Bren en werkt met gasaftap. De voorzijde van het wapen is voorzien van een afneembare gecombineerde schiettap-vlamdemper. Het geweer kan de NAVO-patroon en geweergranaten verschieten en heeft een patroonmagazijn, dat 20 patronen kan bevatten.

Het FAL-geweer is uitgekozen na een vergelijkende beproeving met gelijksoortige wapens, die in Amerika en Europa worden vervaardigd. Uit een oogpunt van internationale samenwerking is het een groot voordeel, dat hier een wapen zal worden ingevoerd, dat al in het Britse, Belgische, Luxemburgse en Canadese leger is ingevoerd. In verband daarmee is het veel interessanter om dit

Afb. 1 Het FAL-geweer tijdens de beproeving

wapen met zijn Russische collega's te vergelijken, dan met de Westelijke en neutrale geweren.

In tabel 1 is op verschillende punten een vergelijking gemaakt tussen het FAL-geweer, de Russische SKS-karabijn en het Russische AK-stormgeweer. Dit laatste wapen was oorspronkelijk bedoeld als vervanger van de oudere Russische pistoolmitrailleurs, maar het is gezien zijn kaliber meer een stormgeweer en het zal ook de SKS-karabijn in de toekomst vervangen. Het wapen toont grote overeenstemming met de Duitse „Sturmgewehre" MP 43 en 44.

TABEL 1

Eigenschap	FAL-geweer	SKS-geweer	AG-geweer
Kaliber in mm	7,62	7,62	7,62
Te verschieten patroon	NAVO	—7,62	Model '43
Gewicht met geladen magazijn in kg	4,600	4,009	4,808
Totale lengte in cm	111	102	87
Lengte loop in cm	53	52	41,5
V ₀ in m/sec	815	735	710
Gewicht kogel in g	9,3	—	7,9
Vuurwijze:			
semi-automatisch	ja	ja	ja
automatisch	ja	neen	ja
Inhoud magazijn aan patronen	20	10	30
Vuursnelheid bij automatisch vuur in schoten per sec	700/800	—	600

In de eerste plaats valt het verschil in de te gebruiken patroon op. De Russen gebruiken een lichtere patroon met een geringere aanvangssnelheid. De patroon lijkt veel op de Duitse „Mittelpatron". Deze Russische patroon heeft dus een geringere mondingsenergie en een beperkter afstandbereik. Dit leidt tot slechtere schietresultaten op de grotere afstanden en de onmogelijkheid om dezelfde patroon in machinegeweren van het-

zelfde kaliber te gebruiken. Daar staat tegenover, dat er logistieke voordelen zijn door de lichtere munitie en ook kunnen de wapens eenvoudiger en lichter zijn. Dat het AK-stormgeweer niet lichter is, komt door de stevige uitvoering van zwaardere materialen. De Russen vinden het wapen op 400 en 300 meter effectief voor resp. semi-automatisch en automatisch vuur.

De NAVO-patroon ligt tussen de oudere patronen van het kaliber .303 en .30 en de hierboven genoemde „Mittelpatron” (waartoe ook de .30 karabijnmunitie behoort) in. Hij is lichter gemaakt, omdat er niet meer met het geweer op grote afstanden wordt geschoten, maar niet te licht om voldoende „stopping-power” te verkrijgen en de munitie ook voor mitrailleurs te kunnen gebruiken. Dit laatste is logistiek een groot voordeel.

Als conclusie kunnen wij stellen, dat er een goed wapen wordt ingevoerd, dat volledig tegen andere wapens op kan. Het geweer is aanmerkelijk langer dan het Russische geweer, maar de trefzekerheid en de „stopping-power” zullen groter zijn. Het voordeel van de NAVO-munitie gaat pas spreken, als er ook een mitrailleur van dit kaliber komt; wel is direct de standaardisatie qua wapen en munitie in verband van de Northern Army Group van groot belang. Bij gebruik van de tweebenige voorsteun kan het wapen in bepaalde gevallen de Bren vervangen, hetgeen de bewapening in de tirailleurgroep aanmerkelijk kan vereenvoudigen.

Pistool-mitrailleur UZI 9 mm (afb. 2 en 3)

Na de Koninklijke Luchtmacht heeft nu ook de Koninklijke Landmacht besloten om de aloude Sten te vervangen door een nieuwe pistoolmitrailleur en wel de in Israël ontwikkelde UZI.

Met deze pistoolmitrailleur kan zowel automatisch als semi-automatisch vuur worden afgegeven, het wapen kan zowel met de afsluiter in voorste als in achterste stand op veilig worden gesteld. De mitrailleur is van het niet-gegrendelde type, hij heeft een patroonmagazijn voor 32 patronen. De lengte met uitgeklapte stalen kolf is

Afb. 2 De UZI-pistoolmitrailleur met uitgeklapte kolf (foto FN)

Afb. 3 De UZI-pistoolmitrailleur met opgeklapte kolf (foto FN)

65 cm, opgeklap is de lengte slechts 47 cm. De UZI weegt met gevuld patroonmagazijn iets minder dan 4 kg en verschild de normale 9 mm patroon. Uitgebreide proeven waren bij dit wapen niet nodig, de Luchtmacht had deze al met de Marine samen verricht, er zijn slechts enkele kleine veranderingen aangebracht. Het wapen wordt behalve in Israël ook bij de FN-fabrieken in licentie vervaardigd.

Alhoewel in sommige vakbladen wel de mening wordt verkondigd, dat de pistoolmitrailleur door de invoering van het automatische geweer een overbodig wapen is, wat alleen maar extra logistieke moeilijkheden geeft, zijn het de geringe afmetingen en de veel lagere prijs, die vele landen toch dit wapen laten behouden. Vooral voor luchtlandingstroepen en voor troepen, die optreden in het operatie-achtergebied óf die de bediening vormen van collectieve wapens, kunnen beide hierboven genoemde voordelen van groot belang zijn.

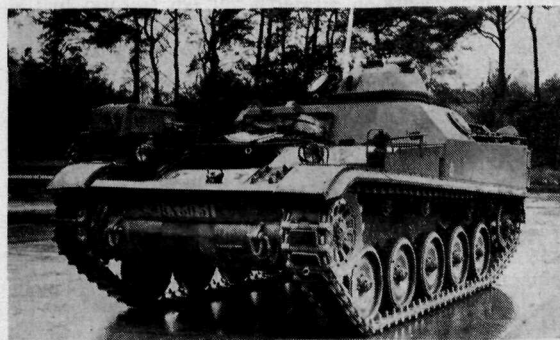
AMX-voertuigen

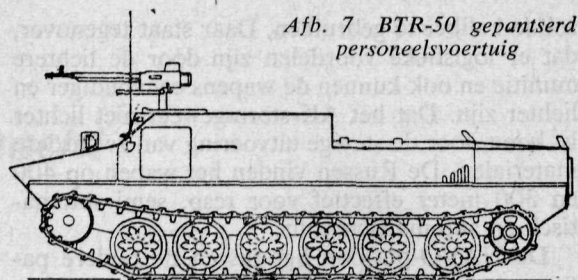
De KL zal worden uitgerust met drie voertuigen uit de AMX familie en wel de *AMX-lichte*

Afb. 4 AMX-lichte tank

Afb. 5 AMX-gepantserd personeelsvoertuig

Afb. 7 BTR-50 gepantserd personeelsvoertuig

◀ Afb. 6 AMX-105 mm-SP

tank (zie afb. 4), het gepantserd personeelsvoertuig rups AMX (afb. 5) en de 105 mm houwtser op AMX-chassis (afb. 6). Deze voertuigen zijn reeds besproken in deze rubriek, maar het leek ons nuttig om ze te vergelijken met hun Russische equivalenten, net zoals wij dat hierboven voor het FN-geweer hebben gedaan.

De lichte tank en het personeelsvoertuig kunnen worden vergeleken met de nieuwste Russische amfibische lichte tank, de PT-76 en het op hetzelfde chassis gebouwde personeelsvoertuig, de BTR-50 (afb. 7); voor de 105 mm-SP is een vergelijking mogelijk met de Amerikaanse M-52 en T-195 en de Russische SU-100, welke laatste echter als verouderd moet worden beschouwd.

In tabel 2 is een vergelijking aangegeven tussen de lichte tanks en de personeelsvoertuigen. Bij de PT-76, sedert 1955 in gebruik, springt onmiddellijk het grote voordeel naar voren, dat dit een amfibisch voertuig is. Dit heeft ertoe geleid, dat de afmetingen qua lengte en breedte veel groter zijn dan bij de AMX, de hoogte is daarentegen

gelijk. Bij het varen steekt slechts een klein gedeelte van de zijwand en de toren boven water. De pantsering en snelheid van de AMX zijn groter dan van de Russische tank, maar uit de beschikbare gegevens zou men kunnen opmaken, dat de terreinvaardigheid van de PT-76 weer beter is dan die van de AMX. Aangezien de bewapening gelijkwaardig mag worden geacht, kan als zeer globale conclusie worden gesteld, dat de beide tanks op het land tegen elkaar zullen opwegen, maar dat de PT-76 het grote voordeel heeft van zijn mogelijkheid tot het overwinnen van waterhindernissen, wat voor een verkennings-tank toch wel zeer belangrijk mag worden geacht.

Voor de personeelsvoertuigen geldt ongeveer hetzelfde als voor de tanks. De vormgeving van het AMX-voertuig lijkt gunstiger voor wat betreft de kwetsbaarheid. Volgens de laatste gegevens kan de BTR-50 in tegenstelling tot vroegere berichten geheel worden gesloten, op het achterdek treft men een opvouwbare oprit aan voor een tlv, anti-tankvuurmond of een middelbare mortier.

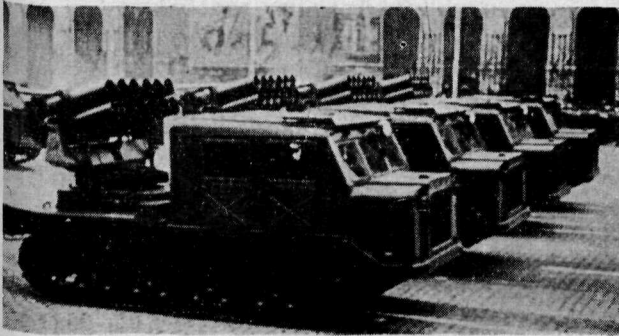
Uit tabel 3 blijkt dat de Russische vuurmond, die reeds in 1944 werd ingevoerd, erg zwaar is, voornamelijk door zijn zware pantsering. De Russen zien het gebruik van deze vuurmonden en vooral kanonnen, in voorste lijn met directe richting; daarom deze zware pantsering. Zij kennen voor zover bekend geen houwtzers voor dit gebruik, wel raketwerpers, maar deze zijn niet gepantserd en slechts een enkele, zoals het M57

TABEL 2

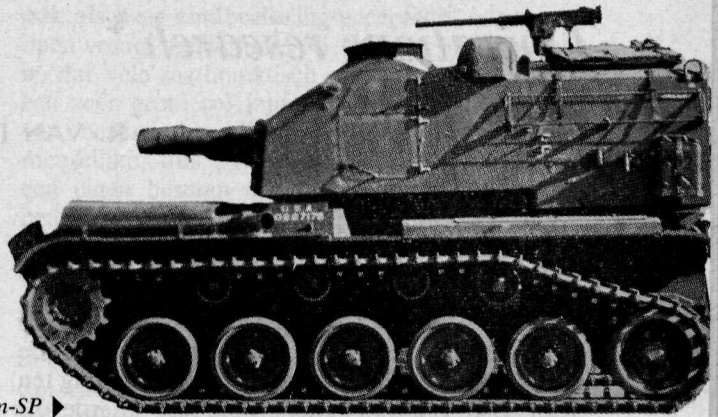
Eigenschap	AMX-lichte tank AMX-pers. vtg.	PT-76 lichte tank BTR-50 pers. vtg.
Gevechtsgewicht in kg	14.000	16.000
Max. snelheid op de grond en in het water in km/uur	65	50
Actieradius in km	370	350
Lengte in cm	488-554	670
Breedte in cm	251	308
Hoogte in cm	218-220	220-200
Bodemvrijheid in cm	37	35
Klimvermogen in °	60-60 à 70	30
Opstap in cm	65	80
Overschrijdingsvermogen in cm	190-200	280
Bewapening lichte tank	kanon 75 mm coaxiale mitr.	kanon 76,2 mm coaxiale mitr.
pers. vtg.	mitr. .50 of 20 mm	mitr. 14.5 mm
Bemanning lichte tank	3	3
pers. vtg.	12+chauffeur	14+chauffeur
Pantsering in mm: Boeg	20	20
Front	15-40	20
Zijkant	20	15
Toren	?	40

TABEL 3

Eigenschap	AMX 105mmSP	T-195 USA	M52 USA	SU-1000 USSR
Gevechtsgewicht in kg	15.000	16.660	24.500	30.000
Lengte in cm	520	567	565	600
Breedte in cm	265	315	315	300
Hoogte in cm	266	258	340	255
Pantsering in mm	7 tot 20	aluminium		25 tot 75
Mee te voeren munitie	56	89	102	40
Max. snelheid in km/uur	65	?	55	55
Horizontaal schootsveld in °	60	360	60	60

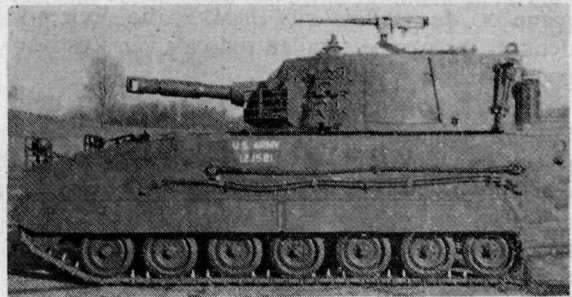
Afb. 8 240 mm raket geschut M-57

Afb. 9 M 52-105 mm-SP ▶

raketgeschut (afb. 8) is uitgerust met rupsen. In de V.S. is de M-52 (afb. 9) sedert 1957 organiek ingedeeld. Dit wapen is veel zwaarder en omvangrijker dan de Franse uitvoering. Het is gebouwd op het onderstel van de lichte tank M-41. Voor gebruik bij luchtlandingen en dan speciaal in de derde fase wensten de Amerikanen een lichtere vuurmond met betere schietmogelijkheden. In ontwikkeling is thans de T-195 (afb. 10). Dit voertuig is een verbetering t.o.v. de M-52, het gewicht is met ongeveer 8 ton verminderd, het zijdelings schootsveld is 360° geworden. Dat de afmetingen niet aanmerkelijk zijn verminderd zal wel worden veroorzaakt door de eis van 360°, die een grote breedte vereist en door de grote hoeveelheid mee te voeren munitie, bij een luchtlanding zeker een vereiste.

Er is derhalve geen equivalent Russisch wapen bekend voor een goede vergelijking; de AMX-

Afb. 10 T-195-105 mm-SP

105 mm-SP is zeker beter en moderner dan de Amerikaanse M-52, speciaal wat betreft beweeglijkheid en trefbaarheid. Deze laatste twee factoren zullen met de T-195 ook wel ongeveer gelijk zijn, maar de T-195 heeft het grote voordeel van het zijdelingse schootsveld van 360°.

Nieuwe uitgave

WAR IN THE MODERN WORLD, door Th. Ropp, 400 blz. Uitg.: Duke University Press, Durham (North Carolina), 1961. Prijs: \$ 10,—.

De titel van dit boek werkt enigszins verwarrend als men weet dat het de militaire geschiedenis beschrijft tussen het jaar 1415 en het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Het is het resultaat van ongeveer twintig jaren lessen en het is geschreven voor burgers met enige kennis van feiten en voor militairen, die zijn geïnteresseerd in de wijze, waarop hun beroep in de loop der tijden door de inwerking van de politiek, sociale invloeden en economische ontwikkeling is beïnvloed.

Veldtochten en veldslagen worden er alleen in aangehaald waar het nodig is de meer algemene lijnen nader

aan de hand van de praktijk te belichten. De auteur is van oordeel dat de geografie de ruggegraat van de strategie is en het terrein en de verbindingslijnen doorgaans de gang van zaken van een veldtocht hebben uitgemaakt. Daar toevoeging van de vele nodige kaarten het werk te duur zou maken meent hij naar standaardkaarten te moeten verwijzen.

Indien men weet dat de gehele Tweede Wereldoorlog (op alle fronten) in nog geen 80 bladzijden is beschreven kan men nagaan dat hier van een wel zeer oppervlakkige geschiedschrijving moet worden gesproken. In verband hiermee (en daarbij gelet op de prijs, hoewel dit normaliter geen motief zou mogen zijn) kunnen wij aanschaffing van dit boek *niet* aanraden.

v. H.

Operations research *

door R. VAN DER LEEST, Kolonel van de Technische Dienst

In vele moderne bedrijven en kantoren doet men aan „arbeidsverdeling”. Nu is het inderdaad zo, dat arbeidsverdeling ontegenzegglijk vele voordelen biedt of nog zal opleveren. Aan de andere kant valt het echter te betreuren dat diezelfde intensieve bemoeienis met de arbeidsverdeling ten koste gaat van iets anders, ook zeer waardevols voor een bedrijf of wetenschap. Ik doel hier met name op de *eenheid van denken*, die door alle denkers ter wereld te allen tijde als een kostbaar goed wordt beschouwd.

Het is beslist niet mijn voornemen hierop door te filosoferen, maar toch geloof ik, dat wij bepaald kunnen stellen, dat het teloor gaan hiervan één van de diepere oorzaken is van een zeker gebrek aan samenhang in onze visie op zaken, het moderne bedrijfsleven betreffende. Deze oorzaak staat evenwel niet alleen, want een andere bron van moeilijkheden, die vele conflictsituaties teweegbrengt, is wel de *botsing tussen het verleden en het heden*, tussen oude gewoonten en technieken, en de moderne opvattingen.

Invoering van nieuwigheden, waarbij oude procedures moeten plaats maken voor iets nieuws brengt in sommige bedrijven een onbehaaglijk gevoel teweeg, vooral dáár waar men sterk hecht aan tradities.

De stap over de drempel van oud naar nieuw, valt meestal zwaar. Dat is ook niet te verwonderen, want het vaststellen van het tijdstip waarop men tot wijziging zal overgaan, is zeker niet gemakkelijk. Oude verouwerde waarden moeten terzijde worden geschoven, en . . . wat krijgt men ervoor in de plaats? Toch komt in vele bedrijven éénmaal het moment waarop het signaal van de verminderde meeropbrengst een duidelijke aanwijzing geeft, en dan *moet* de stap worden gedaan, hoe moeilijk dat voor velen ook zal zijn.

Wanneer beleidsproblemen worden besproken, staat menigeen snel klaar met al te simplistische semi-beleidsargumenten. Het „wij” en het „zij” in dergelijke betogen gebezigd, vormen de Scylla en Charybdis van het rechtlijnig denken. Bovendien mogen wij ook niet vergeten, dat vele problemen het psychologische vlak raken of zich geheel daarin bevinden. Voorts zijn zij in vele gevallen nauw gelieerd aan andere aspecten van het bedrijfsgebeuren, iets wat wel eens wordt veronachtzaamd. Dit maakt de taak van de ondernemer alleen maar zwaarder. Toch zal hij voor de gerezen problemen een oplossing móeten vinden.

Hij zal daartoe alleen in staat zijn wanneer hij scherp voor ogen houdt dat hij het bedrijf dirigeert en dat de oplossing van de *werkelijke* problemen alleen maar te vinden is in een *doelbewuste* leiding van dat bedrijf.

Sommigen zijn van mening dat een verhoogde agressiviteit hierbij op haar plaats is. Ik geloof niet dat dit juist is, want in welk gezond bedrijf regeert het geweld boven het recht? Het tegendeel is waar, want juist een dergelijk subtiel en gevoelig geheel als een bedrijf is, kan slechts rendabel werken, indien de leiding een gezonde, voorzichtige, wetenschappelijk verantwoorde, maar toch dynamische instelling heeft.

Waaraan wij dus werkelijk behoefte hebben is een meer wetenschappelijke benadering van de problemen, die de leiding moet behandelen.

Het is nu vooral een wetenschappelijke methode, die wij *operations research* (O.R.) noemen, die ons behulpzaam kan zijn bij het verschaffen van meer inzicht in vele bedrijfsproblemen, waardoor de leiding haar taak beter kan uitvoeren.

Over dit onderwerp is reeds veel geschreven. Aan een exacte omschrijving van deze methode is men nog niet toe. Wel kan worden gezegd wat zij ongeveer inhoudt. Dan blijkt dat O.R. zich bezighoudt met het oplossen van vraagstukken, in een onderneming voorkomende, met behulp van daartoe geschikte *wetenschappelijke* technieken, teneinde de leiding in *adviserende* vorm een *kwantitatieve* grondslag voor haar beslissingen te verstrekken.

De O.R. maakt onder meer gebruik van:

1. de wiskundige statistiek en de waarschijnlijkheidsrekening;
2. de theorie van de stochastische processen, waartoe in het bijzonder de theorie van de wachttijden behoort;
3. de speltheorie in verband met de concurrentiestrijd tegen andere ondernemingen. De kennis van deze theorie is ook uitermate belangrijk voor het nemen van beslissingen op *strategisch* gebied;
4. de lineaire programmering (L.p.) enz.

De opgaven waarvoor O.R. zich ziet geplaatst behoren in de regel tot één van de volgende categorieën.

* Deze beschouwing brengt geen aanknopingspunten naar voren, die specifiek militair zijn. Zij beoogt de basis te leggen voor een volgend artikel van auteur, waarbij dit wel het geval zal zijn Red.

1. Vermindering van produktiekosten.
2. Voorraadproblemen.
3. Transportproblemen.
4. Omzetproblemen.
5. Economisch gebruik van arbeidskrachten en machines.
6. Vermijden van uitschotten en overwerk. enz.

Nu is het zeker niet mijn voornemen in dit opstel e.e.a. grondig te behandelen. Integendeel, wij doen hier en daar een greep. Voor verdergaande studie is er literatuur te over. Meer dan een indruk kunnen wij dus in dit bestek niet geven.

Reeds werd opgemerkt, dat het in wezen gaat om een bepaalde manier van onderzoek — namelijk een wetenschappelijk verantwoorde — ten behoeve van de bedrijfsleiding, iets wat uiteraard moeilijk scherp kan worden omschreven.

Het is bekend, dat het gebied van de beleidsbeslissingen een vrij onsamenhangend beeld geeft. Het is geen gesloten of statisch systeem; eerder is het een dynamisch geheel van steeds op elkaar inwerkende veranderlijke factoren, waarbij niets zeker, niets volkomen te beheersen, noch duidelijk is te beschrijven of te begrijpen.

Over vrijwel elke beleidsbeslissing kunnen wij een rumoerige discussie ontketenen, waar meningen in plaats van kennis, vooroordelen in plaats van feiten en hartstocht in plaats van logica de doorslag pogen te geven of de boventoon voeren. Ook hier ontbrandt menigmaal de aloude strijd tussen het emotionele en het rationele denken, een strijd die op zovele fronten van de menselijke samenleving wordt gestreden. Operations research probeert in deze chaos wat orde te brengen, want al dat geredetwist kost onnoemelijk veel geld.

Men zegt wel eens, dat wij momenteel leven in het tijdperk van de wetenschap en daar zijn wij dan geweldig trots op. Maar loert op de achtergrond daarvan ook niet steeds het spook van de angst voor diezelfde wetenschap? Het is dan ook zeker niet vreemd, dat temidden van zoveel wetenschap toch nog een behoorlijke portie „bijgeloof” is blijven bestaan, met als gevolg dat de daardoor ontstane verwarring o.m. terug te vinden is in het beslissingsvlak.

Nu is het doel van de O.R. zeker niet om op de stoel van de directie te gaan zitten. Zoals reeds is gezegd is het een wetenschappelijke methode, waarbij wordt gepoogd de veelheid van bedrijfs- en technische situaties in een bepaald, van te voren gebouwd „model” op te vangen; in de grond van de zaak is dit meestal een wiskundige formulering. Na bestudering van dit model wordt een eindconclusie getrokken die aan de leiding wordt doorgegeven. Die eindconclusie kan een waardevol gegeven zijn bij het nemen van de eindbeslissing. Of de directie die eindconclusie

ook als haar eindbeslissing accepteert, is nog een open vraag, temeer daar zij zich ook ervan bewust is, dat vele mathematisch niet grijpbare situaties een zeer grote rol kunnen spelen bij het nemen van beslissingen. Ik denk in dit verband aan menselijke, dus psychologische, factoren die zo een eigen bestaan en een eigen invloed op het bedrijfsgebeuren uitoefenen. Toch mogen wij wel zeggen dat de uitkomst van een O.R.-onderzoek de leiding tot op zekere hoogte een bruikbaar gegeven kan verstrekken waarop zij met vrucht kan voortbouwen. Maar nogmaals, zij moet zich terdege ervan bewust zijn dat, bij wijze van spreken, duizenden onmeetbare variabelen een niet te peilen invloed op de beslissing kunnen veroorzaken. Gezond verstand en een grote „branche-ervaring” zullen dus de laatste procenten moeten leveren voor het nemen van de *juiste* beslissing.

Enkele begrippen

a. *Metingen*

Een directie wordt geacht steeds stimulerend te werken op hetgeen in het bedrijf gebeurt. Dit eist de instelling, zich snel bij veranderende situaties aan te kunnen passen.

Teneinde dit scherp in het oog te houden moet o.m. een bepaalde techniek ter beschikking staan die bedrijfsresultaten kan meten. Zo zou bij een staalfabriek de produktie kunnen worden aangegeven in tonnen staal. Daalt nu het weektonnage dan zou dat kunnen zijn veroorzaakt door de omstandigheid, dat de afgelopen week stukken met kleinere afmetingen zijn gewalst.

Bij gebruikmaking van de lengte-eenheid als maat zou een produktievermindering o.a. kunnen worden toegeschreven aan het feit dat men zwaardere blokken dan gewoonlijk had afgeleverd.

Ingeval de kosten bepalend worden gesteld, kan een kostenstijging bv. worden veroorzaakt omdat men om bepaalde redenen is afgeweken van, laten wij zeggen, voorgeschreven standaardprocessen.

Wanneer wij deze antwoorden eens nader overdenken, rijst bij ons de vraag: zijn dit nu de werkelijke redenen of zit er meer achter. Het is zonder meer duidelijk, dat voor het beschrijven en begrijpen van bedrijfsuitkomsten een zuivere meeteenheid onvoorwaardelijk nodig is. Aan de zojuist gebruikte meeteenheden ontbreekt klaarblijkelijk nogal wat „zuiverheid”. Kortom: er moet voor de produktie een meeteenheid worden opgesteld, die zoveel mogelijk rekening houdt met variabele factoren die invloed kunnen uitoefenen op de processen, en die bovendien maar voor één uitleg vatbaar mag zijn.

Het winstcijfer, op zichzelf misschien aantrekkelijk voor dit doel, is daarvoor ook niet in alle opzichten geschikt. Dit cijfer is namelijk sterk onderhevig aan vooral externe factoren, dus fac-

toren die liggen buiten de invloedssfeer van de ondernemer. Ik denk hier bv. aan de gevolgen van bepaalde regeringsmaatregelen en dergelijke. Wij doen er daarom beter aan een andere maatstaf voor de produktiviteit te hulp te roepen, en wel één die gevoelig is voor toevallige wijzigingen in de produktie. Aangezien de traditionele meeteenheden voor dit doel minder geschikt zijn, maakt men dan bij voorkeur gebruik van een onbenoemd getal.

Ook met een dergelijk onbenoemd getal is het mogelijk een produktie-indexcijfer vast te stellen. Er is immers bekend wat wij kunnen produceren terwijl uit de werkelijkheid het zuivere produktie-cijfer wordt verkregen. Op die manier ontstaat een verhoudingsgetal. Uit het onderling vergelijken van een reeks indexcijfers kunnen belangrijke conclusies worden getrokken. Met nadruk willen wij hier nogmaals erop wijzen, dat met de gekozen meeteenheden objectief moet kunnen worden gemeten; van een mogelijkheid tot subjectieve interpretatie mag dus geen sprake zijn.

b. Het model

In het bovenstaande is reeds sprake geweest van een „model”. Een dergelijk model is niet noodzakelijkerwijs een mechanisme, als regel is het een wiskundig model.

De belangrijkste eigenschap waaraan dit model moet voldoen is, dat het „isomorf” moet zijn, dat wil zeggen een vorm bezitten die geheel of althans zoveel mogelijk met de werkelijkheid overeenkomt. Is dat het geval dan kan het model worden gebruikt om te *voorspellen* hoe in werkelijkheid een bepaald proces zal reageren onder bepaalde omstandigheden. De voordelen van een goed model zijn dan ook de volgende:

- ten eerste kan men, zonder dat de werkelijkheid behoeft te worden gerealiseerd, voorspellen wat er in zekere situaties zal gebeuren. Dit voorkomt ernstige en onverwachte bedrijfsstoringen;
- in de tweede plaats is een model gemakkelijker te hanteren dan de werkelijkheid;
- in de derde plaats kan men in een kort tijdsbestek belangrijke gegevens vergaren.

Bij het construeren van modellen maakt men zoveel mogelijk gebruik van het begrip „analogie”. Hieronder verstaan wij het pogen in de werkelijke situatie, die wij dus willen beschrijven, de werking te ontdekken van de één of andere, ons reeds bekende natuurwet. In vele gevallen is een dergelijke wet wel in een bepaalde vorm bekend, zodat wij haar dan goed voor de verdere opstelling van ons model kunnen gebruiken. Wel moet er soms aan die formule nog iets worden geschaafd om ze zo goed mogelijk aan te passen bij de situaties die wij willen bestuderen.

Aan de hand van een zeer eenvoudig voorbeeld hopen wij de bijzondere betekenis van een

model duidelijk te kunnen maken. Dit voorbeeld, waarbij de produktiviteit uiteindelijk wordt uitgedrukt in een onbenoemd getal, betreft het koud walsen van rollen staalband. Het totale gewicht van deze rollen, genoteerd in de één of andere gewichtseenheid, duiden wij aan met (k). Dit totale gewicht (k) delen wij door het betreffende soortelijk gewicht (s) en door de dwarsdoorsnede van de band (b.d.). Op die manier verkrijgt men de lengte van alle rollen tezamen, uitgedrukt in een bepaalde lengte-eenheid. Deze lengte delen wij door de machine-snelheid (v). Zo vinden wij de tijd nodig om de rollen staalband éénmaal door de wals te halen. Deze tijd wordt verder vermenigvuldigd met het aantal malen (p) dat de rollen door de wals moeten worden geleid om de gewenste dikte te krijgen. Bovendien is voor elke rol bij iedere doorgang in de wals een bepaalde handeling nodig, die een zekere tijd h vraagt. Die tijd (h) moet dan vermenigvuldigd worden met het aantal malen (p) dat elke rol door de wals moet gaan, en met het aantal rollen (c). Deze uitkomst tellen wij op bij het eerst gevonden deel. Zo ontstaat dan als model voor de objectieve tijd (t_o) nodig voor het uitvoeren van deze taak de volgende eenvoudige formule

$$t_o = F \left\{ p \left(\frac{k}{s b d v} \right) + c h p \right\}$$

M.a.w. t_o is dus een functie (F) van de tussen de accolades staande variabelen.

Of er eventueel nog cijferfactoren bij moeten komen hangt geheel af van de keuze van het eenhedenstelsel waarin wij e.e.a. uitdrukken.

Ervan uitgaande dat de in de formule voorkomende factoren voldoende nauwkeurig meetbaar zijn, kunnen wij aannemen dat dit model deze fase in het betrokken walsproces exact weer geeft en dat dus ook het trekken van bepaalde conclusies verantwoord is.

De soortelijk-gewichtfactor is als regel een fysische constante. Daarentegen zijn de andere factoren, zoals het aantal malen (p) dat een rol moet worden gewalst, geschatte grootheden. Om deze zo zuiver mogelijk te bepalen is een statistisch onderzoek nodig.

Dit geconstrueerde model stelt ons in staat de efficiency van het proces in een getal uit te drukken. Zoals reeds is vermeld, geschiedt dit door de verhouding te bepalen tussen de berekende tijd en de werkelijk benodigde tijd (t_a). In procenten dus:

$$P = \frac{100 t_o}{t_a}$$

Deze t_a moeten wij d.m.v. tijdwaarneming nader vaststellen. Van het behandelde probleem is hier derhalve een directe formulering gegeven, m.a.w. een analogiestelling kwam er niet bij te pas. Toch geeft het concreet aan wat de gevolgen zijn van wijzigingen in één of meer grootheden.

c. Waarschijnlijkheid

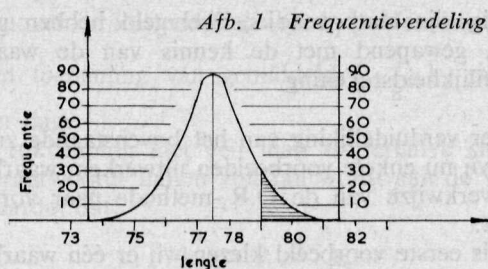
Wij vestigden reeds de aandacht erop dat, voor het zo goed mogelijk vaststellen van bepaalde factoren, soms een statistisch onderzoek noodzakelijk is. Dit geschiedt, wanneer de consequenties van variaties in de factoren *niet* nauwkeurig meetbaar zijn. Wij hopen dan te bereiken dat het ons mogelijk zal zijn te bepalen hoe groot de kansen zijn, dat een zekere factor bepaalde waarden aanneemt.

Gesteld, dat wij de lengte van één of ander voorwerp willen meten, laten wij zeggen van een ijzeren staafje, en dat wij bij één enkele meting vinden dat die lengte 77,5 mm bedraagt. Die uitkomst ziet er duidelijk en exact uit. De werkelijkheid is echter anders, want wie garandeert ons dat de meting foutenvrij is? Bovendien gaat het hier om één enkele, geheel op zichzelf staande meting of, als wij een hele serie hebben doorgetoet, om een gemiddelde. Op die manier blijft er van de exactheid niet veel over. Het is overigens bekend dat bij geen enkel onderzoek, waarbij wordt gemeten of geteld met één waarneming kan worden volstaan.

Al het aardse gebeuren is aan voortdurende verandering onderhevig; elk verschijnsel, hoe eenvoudig het ook schijnt, is complex en staat onder invloed van vele variabele factoren, zodat het zich nimmer volkomen herhaalt. De resultaten die wij dus bij een serie metingen krijgen, geven zeer zeker niet de werkelijkheid weer, maar omvatten wel het gebied waarbinnen de gezochte waarde *waarschijnlijk* ligt.

Het is in principe net als bij het schieten op een schijf. Een geoefend schutter zal trachten de „roos” te treffen, maar dat lukt niet altijd. Wij zien dan dat de treffers zich volgens een bepaald patroon om dat centrale punt groeperen. Het valt ons daarbij op, dat er meer treffers liggen dichtbij of in dat centrale punt dan verder daarvan af. Wij kunnen dit waarnemingsbeeld in diagramvorm brengen. Op die manier ontstaat een *waarschijnlijkheidsverdeling*. Een dergelijke gang van zaken is ook toepasbaar op industriële processen. Nu is het gelukkig niet zo, dat wij steeds maar weer van elke serie gebeurtenissen een waarschijnlijkheidsdiagram moeten ontwerpen. Het is de statistiek die ons hierbij te hulp komt en voor ons doel reeds veel in tabelvorm kant en klaar heeft.

Om e.e.a. nader te illustreren gaan wij ervan uit dat wij van een grote serie staafjes de lengte hebben gemeten. Deze staafjes zijn „zogenaamd” alle even lang. Wanneer wij nu van de meetuitkomsten een grafiek ontwerpen, dan ontstaat in de meeste gevallen een figuur die lijkt op de kromme lijn in afb. 1. De gemiddelde lengte van de staafjes is klaarblijkelijk 77,5 mm (het centrale punt), maar er is ook een aantal van 76,0 of van 79,0 mm. De meesten hebben echter een

lengte die precies of zeer dicht ligt bij 77,5 mm. De hier getekende kromme lijn noemt men de *normaalkromme*.

Wanneer wij afb. 1 nader bekijken, zal het ons opvallen, dat het hele gebied onder de kromme aangeeft, dat er 100% kans is dat de lengte van de gemeten staafjes ligt tussen 73,5 en 81,5 mm. Wensen wij nu een nauwkeurige maat te hebben voor de waarschijnlijkheid dat een bepaalde waarde op de abscis zal worden overschreden, dan is het voldoende te bepalen welk gedeelte van het totale oppervlak onder de kromme ter rechter zijde ligt van de verticale lijn, getrokken door het punt van abscis, dat met de aangenomen waarde correspondeert. Met behulp van de kennis van de formule van de kromme is dat nauwkeurig te berekenen.

Laten wij eens aannemen dat wij de waarschijnlijkheid willen weten dat een staafje langer dan 79,0 mm is, wanneer de staaf wordt genomen uit een partij met een gemiddelde lengte van 77,5 mm. De gevraagde waarschijnlijkheidsmaat is dan het gedeelte van het oppervlak, gelegen in het rechter uiteinde gerekend van af het punt op de abscis dat de waarde 79,0 mm voorstelt (zie gearceerd gedeelte). Reeds werd vermeld dat wij die waarde — afgezien van het grafisch opmeten — zeker niet behoeven te berekenen met behulp van een ingewikkelde formule, want elk gedegen leerboek der statistiek bevat tabellen hierover die ons het rekenwerk ten zeerste gemakkelijken.

De bedrijfstechnicus kan derhalve op eenvoudige wijze de kans bepalen dat de lengte van een staaf meer dan 79,0 mm zal zijn, enz. Een dergelijke informatie kan veel geld uitsparen, want met de berekende uitkomsten als richtlijn kan men bv. onnodig toezicht uitschakelen; een zaag kan nauwkeuriger worden geregeld om afval te voorkomen; of misschien zal men het nodig vinden wat nauwkeuriger te knippen.

Wij hebben hiermee een zeer summiere opsomming gegeven van de grondbeginselen waarop de O.R.-methoden berusten. Kortom: wij bestuderen situaties met behulp van de methode der analogie, zo mogelijk met een isomorf model; wij pogen onze metingen in overeenstemming te brengen met het gekozen model en wij behandelen deze gegevens, waarvan wij weten dat zij onnauw-

keurig zijn en bovendien veel geld hebben gekost, gewapend met de kennis van de waarschijnlijkheidsrekening.

Ter verduidelijking van het bovenstaande zullen wij nu enkele voorbeelden uitwerken, waarbij de werkwijze van de O.R.-methode naar voren komt.

Als eerste voorbeeld kiezen wij er één waarbij de consequenties *niet* nauwkeurig voorspelbaar zijn, omdat er een factor in voorkomt waarvan de grootte onbekend is, maar waarbij het echter wel mogelijk is aan te geven hoe groot de kansen zijn, dat deze factor bepaalde waarden aanneemt. Het voorbeeld is ontleend aan een artikel van M. L. Wijvekate in *Sigma* (1955) (1). Het behandelt de vaststelling van de optimale grootte van een vaste ploeg arbeiders bij een havenbedrijf.

Zoals men weet komen de schepen in een haven niet regelmatig binnen. De ene dag verschijnen er misschien tien die moeten worden gelost of geladen, op een andere dag lopen er maar drie of vier binnen. De behoefte aan mankracht voor de los- en laadcapaciteit varieert dus. In vele gevallen is de situatie zelfs zo, dat die behoefte geen dag van te voren is te plannen. Vele havenbedrijven trachten de hieraan verbonden moeilijkheden te omzeilen door te werken met een vaste kern van arbeiders en deze kern naar behoefte aan te vullen met losse arbeiders. Deze laatste soort kan men gewoonlijk per dag aannemen uit de zg. havenreserve.

Nu is het voor de directie van een havenbedrijf uiterst belangrijk te weten hoe groot die vaste ploeg moet zijn opdat de te verrichten los- en laadwerkzaamheden met zo gering mogelijke kosten kunnen worden uitgevoerd.

Zo op het eerste gezicht zou men zeggen: maak die ploeg niet sterker dan met de minimaal optredende behoefte overeenkomt, ja, ga eventueel zo ver dat er geen vaste kern wordt aangehouden als er dagen zijn geweest waarop niet is gelost of geladen. Maken wij die vaste ploeg groter dan dit minimum, dan zijn er dus dagen waarop een deel van deze arbeiders niet werkt en toch loon e.d. ontvangt.

Bij nadere analyse blijkt dit evenwel niet de optimale oplossing te zijn. In de praktijk doet zich namelijk de omstandigheid voor dat de arbeidsproductiviteit van de losse arbeiders *lager* ligt dan die van de vaste. Aangezien als regel de uurkosten van een los werkman niet lager liggen dan die van een vaste arbeider, is het meestal goedkoper een ton goederen te lossen of te laden met behulp van vaste arbeiders dan met losse.

Hier komt dus een situatie „om de hoek kijken” die niet mag worden genegeerd, want dan kan het verlies, veroorzaakt door een van tijd tot tijd optredende overcapaciteit, worden gecompenseerd. Op het waarom en hoe van deze prestatie-

verschillen gaan wij niet verder in. Het is zeker interessant dit te weten, maar voor ons betoog overbodig.

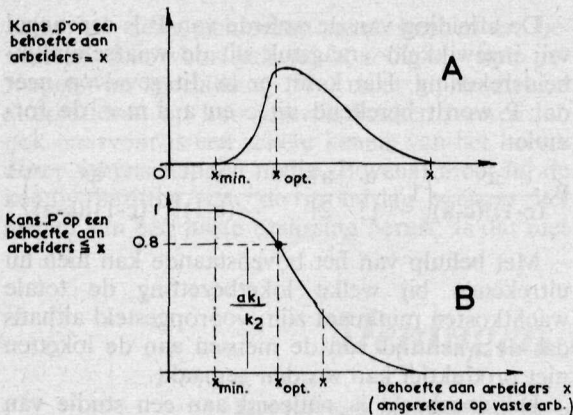
De volgende stap die wij moeten nemen is te proberen de grootte van de behoefte aan arbeiders op de diverse dagen nader te karakteriseren. Zoals reeds is gezegd kan deze behoefte van dag tot dag sterk wisselen en is zeker niet voorspelbaar. Hebben wij echter de beschikking over bedrijfsgegevens van bv. enkele jaren — en die zijn bij een goed bedrijf wel aanwezig — dan is over die behoefte wel iets bekend. Wanneer we die behoefte reproduceren in een frequentiediagram, dan blijkt er een zekere regelmaat op te treden. Evenals bij het dobbelen, zal ook hier de relatieve frequentie, waarmee een arbeidsbehoefte van gegeven grootte zich voordoet, naderen tot een vaste waarde, die wij de kans op het optreden van die grootte kunnen noemen.

Dit dobbelstenenprobleem is het volgende. Wij weten dat een dobbelsteen 6 mogelijkheden geeft, maar ook is het bekend dat men van te voren, dus vóór de worp, niet kan zeggen welke zijde boven zal komen. Nu kan men echter wel empirisch aan de weet komen, wat de kans op elk van die 6 mogelijkheden is. Volgens de *wet van de grote getallen* zullen de relatieve frequenties van de verschillende uitkomsten in een serie worpen immers des te dichter tot de gezochte waarschijnlijkheden naderen, naarmate de serie groter wordt. Men kan de kansen op de diverse mogelijkheden derhalve zo nauwkeurig benaderen als men zelf wil. Voor een zuivere dobbelsteen is een dergelijke uitgebreide proefneming niet nodig, want het bovenkomen van elke zijkant heeft de kanswaarde $1/6$.

Wij keren nu naar ons voorbeeld terug en merken op, dat evenals bij een dobbelsteen, het uit de verzamelde bedrijfsgegevens mogelijk moet zijn de relatieve frequentie op te stellen waarmee een arbeidsbehoefte van gegeven grootte zich openbaart. Deze relatieve frequentie nadert dan tot een vaste waarde, die wij de kans op het optreden van de grootte kunnen noemen. Hiermee zijn we in staat de kans op een arbeidsbehoefte van willekeurige grootte, althans bij benadering, te bepalen.

Laten wij eens ervan uitgaan dat, wanneer wij die kansen grafisch uitzetten tegen de omvang van de arbeidsbehoefte er een verdeling ontstaat die in afb. 2A is weergegeven. Op één moeilijkheid moeten we daarbij wijzen. Wij zijn ervan uitgegaan dat de arbeidsproductiviteit van vaste en losse arbeiders verschillend is. M.a.w.: wij mogen die arbeidsbehoefte *niet* meten met behulp van het totaal aantal arbeiders. Stellen wij nu de arbeidsprestatie van een vaste arbeider op 1 en die van een losse op a dan is $1 > a$.

Wij moeten dus de arbeidsbehoefte uitdrukken

Afb. 2 Bepaling van de optimale grootte van de vaste ploeg

in dagtaken van vaste arbeiders; daartoe is voor elke dag het aantal vaste arbeiders vermeerderd met a maal het aantal losse arbeiders dat die dag meewerkte. Dit is dus in de grafiek verwerkt. Voorts merken wij op, dat in de afgebeelde kansverdeling geen rekening is gehouden met variaties in de algemene bedrijvigheid. Wordt deze groter dan zal de kromme wat naar rechts verschuiven en vermoedelijk ook wel iets van vorm veranderen. Neemt deze daarentegen af dan schuift ze naar links op.

Het is voor het gebruik aan te bevelen afb. 2A in geaccumuleerde vorm te brengen. Het resultaat hiervan is weergegeven in afb. 2B.

In afb. 2A is verticaal de kans p afgezet dat de arbeidsbehoefte gelijk aan x is; in afb. 2B daarentegen de kans P , dat die behoefte groter dan of gelijk is aan x . Voor $x = 0$ komt er dus in afb. 2B verticaal de waarde 1, omdat de kans op een arbeidsbehoefte ≥ 0 vanzelfsprekend 1 is.

Teneinde aan te geven hoe wij nu verder deze grafieken gebruiken om tot het uiteindelijke model te komen, willen wij nagaan of inkrimping of uitbreiding met bv. 1 man vóór of nadelig is.

Aannemende dat de vaste ploeg bestaat uit x arbeiders zal het ontslag van 1 man een besparing geven van k_1 gulden (t.w. loon, sociale lasten e.d.). De kans, dat de behoefte op zekere dag groter of gelijk is aan x man, is aangegeven door de daarbij behorende P -waarde in afb. 2B.

Stel eens dat $P = 0,7$ of 70%. In 70 van de 100 dagen zullen dus alle mensen van de vaste ploeg werk hebben en toch willen wij één man kwijt. In de resterende 30 dagen van de 100 is vervanging niet nodig, want dan zijn reeds vaste mensen niet aan het werk.

Gezien in het licht van de arbeidsprestaties is reeds gesteld dat één vaste arbeider gemiddeld

door $\frac{1}{a}$ losse kan worden vervangen. Neem aan dat die losse kracht per dag k_2 gulden kost. Te-

genover de kostendaling van k_1 gulden staat dus een toeneming van gemiddeld $P \cdot \frac{1}{a} \cdot k_2$ gulden per dag.

Inkrimping met één man is derhalve slechts verantwoord, indien voldaan wordt aan de voorwaarde, dat:

$$k_1 > P \cdot \frac{1}{a} \cdot k_2 \quad (1)$$

Dit impliceert evenwel ook, dat nu de kans dat de hele vaste ploeg op een bepaalde dag ingezet moet worden, iets groter wordt.

Passen wij dit procédé nogmaals toe en blijkt dan weer dat (1) van kracht blijft, dan is het dus gewenst nog meer in te krimpen.

Wij kunnen derhalve net zolang doorrekenen tot:

$$k_1 = P \cdot \frac{1}{a} \cdot k_2 \text{ of } P = \frac{a \cdot k_1}{k_2}$$

Indien evenwel blijkt dat $k_1 < P \cdot \frac{1}{a} \cdot k_2$ dan moet uitbreiding worden overwogen.

Indien de grootheden a , k_1 en k_2 bekend zijn, is ook P te berekenen.

Met behulp van de verdeling in afb. 2B kunnen wij nu direct de optimale grootte van x aflezen. Is bv. $k_1 = k_2$ en $a > 0,8$ dan is x_{opt} de waarde die bij $P = 0,8$ behoort.

P is maximaal gelijk aan 1. Wordt dus $a \cdot k_1 > k_2$ dan volgt hieruit dat het steeds voordeliger is met losse arbeiders te werken, tenminste als men op voldoende aanbod kan rekenen.

Ook in het nu volgende voorbeeld wordt een O.R.-behandeling weergegeven.

Het betreft het probleem van de wachttijden in een groot gereedschappenmagazijn van een machinefabriek. In dit magazijn vinden diverse handelingen plaats aan vele artikelen. Deze artikelen worden verstrekt aan een serie bedieningspunten (loketten).

De vraag die wij zullen trachten te beantwoorden luidt: welke wachttijden ontstaan er voor de klanten, indien alle beschikbare loketten bezet zijn. Nu werken er aan die loketten zeer veel mensen, naar de mening van de directie zelfs te veel. In een vlaag van bezuiniging werd dan ook besloten dit aantal sterk te verminderen. Deze maatregel leidde uiteraard tot langere wachttijden voor de produktiemensen met als gevolg dat men ging aandringen op een vergroting van de loketbezetting.

Alvorens daartoe over te gaan gaf de directie opdracht nu eens exact uit te zoeken wat dan wel de beste en minst kostbare bezetting zou zijn. Voor dit doel werden in de eerste plaats gegevens verzameld omtrent de tijden die nodig waren voor de behandeling van een aanvraag.

In de tweede plaats werd nagegaan op welke tijdstippen die aanvragen binnenkwamen. Tenslotte werd een onderzoek ingesteld naar het bedieningssysteem.

Hieruit bleek, dat:

1. de tijdsduren afhankelijk waren van toevallige en van elkaar onafhankelijke factoren;
2. ook de tijdstippen van indiening van de aanvraag werden bepaald door van elkaar onafhankelijke factoren;
3. wanneer slechts weinig mensen met een aanvraag arriveerden, zij als regel in volgorde van aankomst werden geholpen. Zodra echter het aantal wachtenden groter werd, werd het eerst de man geholpen die het dichtstbij stond.

Met behulp van deze en enkele andere gegevens werd nu de waarschijnlijkheid berekend dat op een zeker moment alle uitgiftepunten bezet waren, en dus ieder volgende klant had moeten wachten. Die waarschijnlijkheid geven wij aan met de letter P.

De andere gegevens die voor de berekening nodig zijn hebben betrekking op:

1. het aantal lokettisten	c
2. het gemiddeld aantal aanvragen per gemiddelde bedieningstijd	a
3. het feit dat c groter moet zijn dan a	c > a
4. de gemiddelde bedieningstijd	h
5. het aantal aanvragen per dag	N
6. het aantal beschikbare werkuren per dag	T
7. uurkosten van de man aan het loket	R _c
8. uurkosten van de wachtende produktie-man	R _a

De formules (het model), waarmee de totale kosten van alle wachturen (dus van de lokettisten plus de aanvragen) kunnen worden berekend, ziet er dan als volgt uit:

$$K_w = R_c (cT - Nh) + R_a \frac{N \cdot P \cdot h}{(c - a)}$$

Met uitzondering van c (die nog kan variëren), zijn alle overige factoren bekend. Ter toelichting moge dienen dat dit eindresultaat is opgebouwd uit de volgende deelformules, t.w.:

$\frac{h}{(c - a)}$	=	de gemiddelde wachttijd van een aanvrager.
$P \cdot \frac{h}{(c - a)}$	=	de wachttijd, gemiddeld over alle aanvragers, ongeacht of zij dus al of niet moeten wachten.
$N \cdot P \cdot \frac{h}{(c - a)}$	=	de totale wachttijd van alle klanten op één dag.
c.T	=	aan beschikbare werkuren van de lokettisten.
N . h	=	het aantal uren, waarop de lokettisten de aanvragers helpen.
(c . T) - (N.h)	=	de totale wachttijd van alle lokettisten op één dag.

De afleiding van de waarde van P is een nogal vrij ingewikkeld vraagstuk uit de waarschijnlijkheidsrekening. Het komt er in dit geval op neer dat P wordt berekend uit c en a d.m.v. de formule:

$$P = \frac{a^c}{(c-1)!(c-a)} \left(1 + \frac{a}{1!} + \frac{a^2}{2!} + \dots + \frac{a^{c-1}}{(c-1)!} + \frac{a^c}{(c-1)!(c-a)} \right)^{-1}$$

Met behulp van het bovenstaande kan men nu uitrekenen bij welke loketbezetting de totale wachtkosten minimaal zijn; vooropgesteld althans dat de wachttijd van de mensen aan de loketten niet produktief kan worden gemaakt.

Dit voorbeeld is ontleend aan een studie van G. Brigham in, *Journal of the Operations Research Society of America* (1955) (II) getiteld: „On a congestion problem in an aircraft factory”

Voor de wiskundige achtergrond van de formules, verwijzen wij naar het werk *Operations Research* door C. W. Churchman, R. L. Achoff en E. L. Arnoff.

Nabeschouwing

In het bovenstaande is gewezen op het belang van het nemen van de juiste beslissing. Om hier toe te komen staan de ondernemer heden ten dage vele waardevolle hulpmiddelen ter beschikking.

Beslissen in de moderne betekenis van het woord betekent ook het oog sterk gericht houden op de toekomst, m.a.w. ook de ondernemer moet strategisch leren denken, zolang het althans niet gaat om routinebeslissingen. De middelen die bij het nemen van beslissingen kunnen worden ingeschakeld, staan bekend onder de verzamelnaam „operations research”.

In wezen wordt hieronder verstaan een stelsel hulpwetenschappen, die op systematische, logische wijze met hulp van een wiskundige analyse en een synthese, de problemen dieper tracht te doorgronden en tot klaarheid te brengen.

O.R. kan evenwel een probleem niet definiëren, m.a.w. de juiste vraagstelling staat buiten haar bereik. Noch kan zij iets definitiefs zeggen over de beste oplossing. Wel kan zij alternatieve oplossingen geven.

In het voorafgaande is voldoende de nadruk gelegd op de zg. „ongrijpbare” factoren die door heel een bedrijfsgebeuren heenspelen. M.a.w. bij de eindbeslissing zal zeker de ondernemer de gehele bedrijfskarakteristiek bij zijn overwegingen moeten betrekken.

Aan de andere kant is het ook wel weer zo, dat wat vroeger alleen maar door enkele mensen met veel verbeeldingskracht tot stand kon worden gebracht, nu binnen het bereik ligt van „velen”.

Het is zeker niet de bedoeling dat de onder-

nemer al deze technieken moet kennen en beheersen. Daarvoor kan hij zonedig de hulp inroepen van specialisten. Wel moet hij de diverse alternatieven op hun waarde kunnen toetsen, en ook daarvoor is een zekere kennis van het bereik dezer wetenschappen nodig. Bovenal moet hij de kennis bezitten van de grondslag waarop het nemen van een juiste beslissing berust. Is dat niet

het geval dan loopt hij grote kans dat hij het slachtoffer wordt van zijn eigen kunstgrepen, want dan ziet hij niet in dat beslissen betekent:

DEFINIËREN;
ANALISEREN;
BEOORDELEN;
RISICO'S NEMEN, EN
HANDELINGEN STIMULEREN

Meningen van anderen

Het tactisch gebruik van de infanterie verkenningscompagnie

Ten aanzien van het artikel onder bovenstaande titel van de hand van Luitenant-Kolonel E. Th. Poppe (*De Militaire Spectator* 130(1961)(10)384) moge ik het volgende opmerken.

De richtlijnen, vastgelegd in VR-7-211 mogen slechts als voorlopig worden beschouwd.

Dit VR 7-211 is in nauw overleg door inspectie opleidingen en C-11e Inf. Verkenningscie samengesteld en juist waar het het *tactisch* gebruik van de infanterieverkenningscompagnie betrof is welbewust slechts een summier overzicht van mogelijkheden gegeven.

Zou men in *dit stadium* een bepaalde tactische inzet als doctrine gaan uitdragen dan komt men in algemene trekken tot de door Overste Poppe geschetste voorbeelden. Dit optreden geldt echter, en dit wordt door de Overste Poppe ook gesteld, zolang wordt beschikt over jeeps.

Gezien het overgangsstadium waarin zich de Koninklijke Landmacht en met name de infanterie thans bevindt, lijkt het mij onjuist teveel te overdenken hoe wij de infanterie verkenningscie momenteel kunnen inzetten, omdat de gepantserde voertuigen er nog niet zijn.

Mijns inziens moeten wij thans al trachten de troepencommandanten als het ware mentaal wat „cavaleristisch” te beïnvloeden. Een ver doorgevoerde bepantsering van de infanterie-eenheden zal een zich losmaken van bepaalde statische opvattingen meebrengen. Aanpassingsvermogen, gevoel voor improvisatie, initiatief, in het algemeen flexibiliteit zijn begrippen, die een hoge wissel zullen trekken op het leiderschap.

Zou men de tactiek van de verkenningscie zien als een gecoördineerd samengaan van de voormalige V en I pelotons, dan bestaat een grote kans dat de commandanten dit onderdeel te statisch laten optreden.

Mogelijk zie ik deze mentaliteitswijziging wat te overtrokken; toch meen ik dat het aanwakkeren van

een meer agressieve geest bepaald geen kwaad kan. Bovendien zal in oorlogstijd de drang naar achter bepaald groter zijn dan die naar voren en de „het zien zonder gezien te worden” geen holle kreet. Zou onverhoopt een conflict uitbreken voordat gepantserde voertuigen zijn ingevoerd bij de infanterie verkenningscompagnieën, dan blijft primaire eis: waarnemen en waarschuwen. Dat dit soms — en veelal — slechts mogelijk is door vuur uit te lokken dient ook in vredetijd te worden beoefend. Dit eist de nodige fantasie van commandanten en eventuele scheidsrechters omdat de ervaring bij de voormalige V en I pelotons dikwijls leerde, dat hier de werkelijkheid geweld werd aangedaan.

Een voorbeeld van eenheden, die zowel verkennend als „verontrustend”, een goede agressiviteit aan de dag legden waren de oorspronkelijk als louter verkennings-eenheid opererende „Special air services”, ingezet in Wereldoorlog II in Afrika, Italië en Frankrijk. Dit waren ook gepantserde jeep-pelotons en groepen met een vrij summere bewapening.¹ M.i. is het minder de aanwezigheid van grote vuurkracht, als wel de mentale instelling van het onderdeel. Gaat men de verkenningscompagnie inzetten als een verlengstuk van de algemene voorposten dan geeft men de compagnie in feite een opdracht, die ook door een tirailleurcompagnie kan worden uitgevoerd.

Persoonlijk zie ik veel meer mogelijkheden voor de verkenningscompagnie. Het artikel van de Overste Poppe — hoezeer gewaardeerd ook — houdt het teveel bij de oude conceptie van een overzichtelijk front, statische verdediging en de aanval van grotere eenheden op van te voren bekende vijandelijke opstellingen.

A. PLOEG, Kapitein der Grenadiers

¹ Zie: J. A. de Stoppelaar - *De Militaire Spectator* 116 (1947)(7)409.

Antwoord op meningen van anderen

Het tactisch gebruik van de infanterie verkenningscompagnie

Zoals Kapitein Ploeg opmerkt ben ik uitgegaan van de huidige organisatie, materieel en bewapening van de verkenningscompagnie.

De invoering van gepantserde DAF-verkenningsvoertuigen zal het geheel enigszins wijzigen, doch niet in de zin van cavalerie-optreden. Er is dan immers slechts bereikt dat het incasseringsvermogen is verhoogd van nihil tot vuur uit lichte wapens en artillerie- en mortierscherven. Het door Kapitein Ploeg voorgestelde agres-

sievere optreden is in wezen natuurlijk juist, doch m.i. pas mogelijk als de verkenningscompagnie de beschikking krijgt over steun in de vorm van bij voorkeur lichte tanks of tenminste een wagen met een vuurmond (zoals de huidige Duitse verkennings-eenheden) en de verkenningswagens zelf worden uitgerust met zwaardere automatische wapens. Hierdoor kan de verkenning door middel van vuur worden uitgevoerd, terwijl een anti-tank wapen aanwezig is. Indien verder kan wor-

den voorzien in een artillerie-ondersteuning dan is de compagnie gereed haar verkenning en beveiligende taak geheel overeenkomstig de eisen door te voeren, al zou een gemechaniseerd infanterie-element wel gewenst zijn.

De door mij geschetste voorbeelden geven slechts enkele mogelijkheden weer (zo ontbreekt de opmars en de niet direct aangeleunde brigade-aanval).

Indien de inzet van de verkenningscompagnie uitgaat boven datgene wat haar middelen toelaten dan voorziet ik zeer grote verliezen in zeer korte tijd. Een agressieve gevechtsaanraking met een vijandelijke verkenningseenheid, waarbij mag worden aangenomen dat gemechaniseerde infanterie en tanks het hoofdelement vormen, zou reeds ernstige verliezen geven.

Vooraf het feit dat onervaren vaandrags voorlopig de pelotons zullen commanderen brengt mee, dat omzichtig moet worden opgetreden waarbij de compagniescommandant zijn pelotons vast in de hand houdt. De agressieve geest zal kunnen komen van de speciale patrouilles op grotere afstanden en het veelvuldig beoefenen hiervan. De agressieve geest mag niet ont-aarden in een wild en onvoldoende strak geleid optreden van pelotons en dit is, gezien mijn ervaringen met verkennings- en inlichtingenpelotons, zeer snel het geval.

Het aankweken van de door Kapitein Ploeg genoemde eigenschappen zoals aanpassingsvermogen, improvisatie, flexibiliteit dienen vanzelfsprekend op de voorgrond te worden gesteld en verhogen eveneens het moreel en de juiste geest. Indien mijn artikel wellicht te veel de indruk wekt uit te gaan van statisch optreden dan wil ik erop wijzen dat dat in het geheel niet mijn bedoeling is geweest. De huidige brigade-aanval zal bijvoorbeeld tot grotere diepte worden doorgevoerd en de ruimte verkregen door het moderne gevecht zal de mogelijkheden geven voor een ruimer en dieper optreden van de verkenningscompagnie.

Het optreden in de verdediging in en voor de lijn van de algemene voorposten gaat altijd nog tot 10 à 15 km voor de voorste lijn.

Dit lijkt mij voor de verkenningscompagnie altijd nog een zeer grote afstand met veel ruimte voor beweeglijk optreden. De benodigde vuursteun is dan ook aanwezig.

Overigens hoop ik van harte ervaringen met commandanten van verkenningscompagnies te kunnen uitwisselen, zodat de opleiding en inzet van deze eisen en de indienst hiermee zullen zijn gebaat.

E. TH. POPPE, Luitenant-Kolonel der Infanterie

Uit de buitenlandse vakpers

Het optreden van communistische krijgsgevangenen

De Conventie van Genève betreffende de oorlogsregelen wordt door de communisten alleen gebruikt om de wil tot vechten bij de communistische krijgsgevangenen levendig te houden.

Zij voorkomen een dergelijk optreden van door hen zelf gemaakte krijgsgevangenen door de Conventie van Genève te negeren, tenzij zij winst kunnen behalen uit het naleven van bepaalde punten van de oorlogsregelen.

In het algemeen kan men zeggen dat juiste naleving van de Conventie van Genève de communisten goed te pas komt, hen verzekert van goede behandeling en een vrijbrief geeft voor politieke activiteiten.

Wat men van de communistische krijgsgevangene kan verwachten is, dat:

1. hij de status van gevechtssoldaat behoudt;
2. hij onder strenge partij-discipline valt;
3. hij zijn normale partij-activiteiten voortzet;
4. hij deel blijft uitmaken van een goed georganiseerde groep;
5. hij voor het internationale communisme blijft vechten.

De manier waarop de Noordkoreaanse en Chinees communistische krijgsgevangenen deze 5 punten in praktijk brachten betekende een voortdurende bemoeilijking van een effectieve administratie van de krijgsgevangenen; voorts was een grote geallieerde mankracht nodig om de orde in de krijgsgevangenkampen te handhaven.

De communistische krijgsgevangene blijft een agressief partijlid en het feit dat hij krijgsgevangene is verandert niets aan zijn verplichtingen om de ideologische oorlogvoering voort te zetten. De moderne communist beschouwt het krijgsgevangen zijn eenvoudig als een gelegenheid om zijn politieke en militaire strijd voort te zetten. Hoewel zijn mobiliteit tijdelijk beperkt is, blijft hij een communist met verplichtingen aan Moskou of Peking.

De opdrachten voor partijleden in geallieerde krijgs-

gevangenkampen waren over het algemeen eenvoudig. Sommige taken — speciaal voor daartoe geschikte partijleden — waren misschien wat ambitieus en bijna onmogelijk, maar alle waren gericht op het partijdoel.

Zo was de opdracht voor de Noordkoreaanse communisten, die krijgsgevangenen waren gemaakt, het organiseren van alle typen eenheden om gezamenlijk, op bevel, in opstand te komen, alle krijgsgevangenen te bevrijden en de strijdkrachten van de Koreaanse republiek en de V.S. aan te vallen.

De ondergrondse kamp-activiteiten werden door het hoogste niveau geleid. De algemene lijn werd aangegeven door niemand minder dan Nam Il, het oudste lid van de Noordkoreaanse delegatie bij de wapenstilstandsbesprekingen. Ook de andere delegatieleden waren betrokken in het ontwerpen van stakingen, oproeren en het veroorzaken van incidenten in de krijgsgevangenkampen.

De communisten leidden zelfs in de krijgsgevangenkampen agenten voor dit soort werk op. Mannelijke agenten werden in de voorste onderdelen geplaatst en deze lieten zich krijgsgevangen maken, terwijl vrouwelijke agenten naar het zuiden werden gezonden met de opdracht om baantjes te krijgen in de krijgsgevangenkampen en hospitalen.

Sommige van deze vrouwen waren zo handig dat zij erin slaagden in Koje-do een soort verbindingscentrum op te richten met behulp van seinvlaggen, fluitsignalen, gezangen, en in de herfst zelfs met berichten, vastgemaakt aan grote torren.

De gehele partij-organisatie in de krijgsgevangenkampen was opgebouwd volgens het driedelige principe.

Noordkoreaanse officieren — soms als gewoon soldaat — werden in deze organisatie geplaatst om een prima discipline te verzekeren bij het organiseren van strubbelingen en om inlichtingen te verkrijgen omtrent krijgsgevangenen, die niet sympathiseerden met de communistische zaak of over hen die de agitators aanwezig aan de geallieerden.

Parallel daaraan was een militaire organisatie opgericht, bestaande uit geregelde eenheden. De militaire

organisatie was echter ondergeschikt aan de politiek. De driedelige structuur van de partijorganisatie was als volgt opgebouwd. Drie man vormen een cel; dit was de grondslag voor de controle van de partij over de rest van de krijgsgevangenen. Drie cellen vormen een groep, drie groepen een divisie en drie divisies een comité.

Dit politieke comité stond op het hoogste niveau. De vice-president trad op als chef veiligheidsdienst, welke dienst bestond uit 4 secties en 8 subsecties.

Eerste sectie: politieke veiligheid met een subsectie „veiligheid” van de organisatie, en de tweede sectie de „interne veiligheid”. Deze eenheid leidde de onderzoeken naar de politieke loyaliteit van bepaalde personen of probeerde hen te identificeren die aan het partijdoel konden meewerken of deze mogelijk konden tegenwerken. Deze sectie kon ook actie nemen tegen spionnen en om de loyaliteit te verzekeren kon zij agenten plaatsen tussen de krijgsgevangenen.

De tweede sectie was de „organisatie en planning”-sectie met de derde subsectie (liaison en verkenning) en de vierde subsectie (inlichtingen).

De derde sectie was de „militaire” sectie met de vijfde subsectie (bewakingseenheid) en de sinistere zesde subsectie (speciale activiteiten). Het waren de leden van deze sectie die wraak namen op anti-functionarissen onder de gevangenen.

De vierde sectie hield zich bezig met agitatie en propaganda en gebruikte de diensten van de zevende subsectie (statistiek, documenten en publikaties) en de achtste subsectie (opvoeding en cultuur).

De opdracht van de Chinese communistische soldaten was in feite precies hetzelfde als die van de Noordkoreaanse communisten. De Chinese communistische strijdkrachten beschouwden hun personeel dat gevangen was genomen nog steeds als leden van de Chinese communistische strijdkrachten en burgers van het communistische China en daarom moesten zij met alle mogelijke middelen de strijd in de krijgsgevangenkampen voortzetten ten voordele van het internationale communisme en tegen het kapitalistische imperialisme. Communistische agenten onder de Chinese krijgsgevangenen gaven de verzekering dat de levensomstandigheden in China zo belangrijk waren verbeterd dat niemand zich zorgen behoeft te maken over zijn familie. Zelfs als er hulp nodig mocht zijn en de burens deze niet konden geven, zou het gouvernement onmiddellijk helpen. Daar de Chinese communistische strijdkrachten, nu beter gevoed en bewapend dan ooit, werden gesteund door een krachtige luchtmacht, daar de V.S. een tekort aan mankracht kregen en de oorlog beu waren en omdat Rusland de sterkste natie was in de wereld en gereed om elke aanval af te slaan, zou de oorlog in Korea zeker binnen 2 jaren zijn beëindigd.

Het feit dat al deze propagandapunten louter fantasie waren deed het fanatische idealisme van deze agenten niet ontmoedigen. Deze agenten waren nl. geïnstrueerd om zich bij hun overwinnaars in het gevecht te brengen — met allerlei fantastische verhalen, dat hun vaders werden vervolgd door de communisten omdat deze belangrijke functies hadden vervuld tijdens de Japanse bezetting en zij nu zes jaren militaire dienst vervulden als straf. De Chinese communistische krijgsgevangenen gebruikten andere methodes dan hun Noordkoreaanse kameraden, hetgeen blijkt uit een competitie tussen krijgsgevangenen wie de kampcommandant kon doden.

Deze opzet slaagde niet, maar de plannen om een opstand te beginnen werden volgehouden. De agenten hielden een haatcampagne tegen de Amerikanen. Steeds weer werden de krijgsgevangenen verzekerd van het succes van hun opstand. Hadden de wachten niet de stricte order ontvangen niet te schieten? Toen de opstand uitbrak was het resultaat dat de Amerikaanse

wachtposten toch schoten: er bleven 45 doden en 120 gewonde Chinezen achter.

Toch bracht dit alles geen verandering in hun optreden. Militaire tegenslag accepteren zij onder het motto één stap terug voor iedere twee stappen voorwaarts. Gevangenneming door de vijand wordt daarom niet bezien als een persoonlijk ongeluk.

De subjectieve praktijken, bedreven door politieke agitators in de krijgsgevangenkampen, waren erop gericht alle gevangenen in één organisatie onder te brengen om hen geheel onder controle te krijgen en ook om hen na hun gevangenneming politiek te indoctrineren.

Niets wijst erop dat er sedert de Koreaanse oorlog in dit opzicht iets is veranderd. De communisten zullen alle humanitaire internationale overeenkomsten betreffende de oorlog gebruiken ten nadele van de ondertekenaars.

Dit is natuurlijk geen vrijbrief voor de vrije wereld om alle overeenkomsten betreffende de oorlogsregelen te negeren. De vrije wereld heeft er niets aan om zich ook te begeven in de poel van leugens en bedrog zoals de communisten. Wat wel duidelijk is, dat men kan verwachten dat de communisten alle internationale overeenkomsten betreffende krijgsgevangenen met voeten zullen treden, terwijl zij dezelfde overeenkomsten gebruiken om de communistische krijgsgevangene zijn status van gevechtssoldaat te doen behouden.

Goede administratie, een goede discipline en streng straffen is daarom nodig, waarvoor men de maatregelen zélf moet uitvoeren en dit in géén geval aan medekrijgsgevangenen moet overlaten.

Captain Carl M. Guelzo, S Army — „Military Review”, juli 1961.

J.L.v.K.

De noordflank van de NAVO

Hoe kunnen de politieke en militair strategische opvattingen in Noord-Europa, in geval van een door het Oosten ontketende oorlog, worden gecoördineerd?

De vier Scandinavische landen (dus Finland inbegrepen) zijn altijd afhankelijk geweest van het machtsverwicht tussen de grootmachten. Rusland beheerst momenteel de oostelijke en zuidelijke Oostzeekust van de Finse Golf tot Lübeck en heeft bovendien grote invloed op de Finse politiek en defensie. Denemarken en Noorwegen zijn lid van de NAVO; Zweden is neutraal.

De noord- en zuidflank van de NAVO bezitten bepaalde overeenkomstigheden: af te sluiten zeestraten, aanwezige en met kernwapens uitgeruste zeestrijdkrachten en het gevaar van mogelijke Russische operaties te land. In beide gevallen doet zich de vraag voor, of het Westen, met name Amerika, in voorkomend geval kernwapens zal inzetten.

Het Westen

In het noorden zijn alleen Amerika en Engeland machtig genoeg om doeltreffend te kunnen ingrijpen. De aanvoerwegen over zee moeten worden beschermd en het is eveneens van zeer groot belang te voorkomen, dat Russische raket-, vliegtuig- en onderzeebootbases verder naar het Westen zouden worden opgericht. Amerika en Engeland hebben er veel belang bij de huidige situatie te laten voortbestaan en dit zal zeker van invloed zijn op de beslissing hier eventueel kernwapens in te zetten. Voor Denemarken is de factor „tijd” belangrijk. Dit land heeft behoefte aan hulp ter zee en in de lucht.

Engeland dat, hetzij direct, hetzij indirect door een aanval wordt bedreigd moet met zijn strijdkrachten de NAVO blijven steunen en bovendien weerstand bieden aan Ruslands propaganda en economische opmars.

West-Duitsland wordt vanwege Berlijn ernstig bedreigd, en haar territorium is te beperkt voor het voeren van een uiterst mobiele verdediging. Ook hier is men weer voor een groot deel afhankelijk van Amerika, speciaal voor wat betreft de inzet van kernwapens.

Denemarken en Noorwegen zijn NAVO-partners, maar trachten een zodanige politiek te voeren dat de spanning in Noord-Europa hierdoor niet wordt verscherpt. Wel werd een Duits-Deense overeenkomst gesloten, de kustverdediging werd verscherpt en diverse vliegvelden en marinebases werden aangelegd.

De verdediging van Noord-Noorwegen is voor het Westen van essentieel belang en dit kan in feite alleen maar doeltreffend met behulp van kernwapens worden uitgevoerd (o.a. vernietiging van de Russische bases in Moermansk en Archangel).

Nederland en België worden minder door een aanval uit het noorden bedreigd.

Het Oosten

Het is niet waarschijnlijk, dat Rusland of China afzonderlijk een oorlog zullen beginnen, daar beide bevreesd zijn hierdoor zelf te worden vernietigd. Maar als de onderlinge samenwerking in de NAVO zou falen, zouden ze gezamenlijk hun laatste principes met betrekking tot de vreedzame coëxistentie kunnen wijzigen en iets gaan ondernemen dat eventueel tot zulk een oorlog zou kunnen leiden.

De noordflank van de NAVO is in geval van oorlog van zeer grote betekenis voor de strijd op de Atlantische Oceaan en ook voor de (Russische) mogelijkheid Engeland te bereiken met de daar aanwezige Amerikaanse bases. De Russen kunnen o.a.:

- a. een hoofdaanval tegen Midden-Europa inzetten, waarbij ondersteuning ter zee d.m.v. transporten in het zuidelijke deel van de Oostzee noodzakelijk is;
- b. zich in Midden-Europa tevreden stellen met het behouden van de posities langs het IJzeren Gordijn, en een luchtoorlog in Europa ontketenen, alsmede hoofdaanvallen op de noord- en zuidflank van de NAVO uitvoeren;
- c. het offensief slechts op één van beide flanken inzetten of dit combineren met mogelijkheid a.

In alle drie gevallen zou de Oostzee strijdtoneel worden. De Russen hebben er zeker geen belang bij op twee fronten aan te vallen en zij zullen ook trachten de Amerikaanse vergeldingsmaatregelen zoveel mogelijk tegen te gaan. Dit is echter niet zeker; wel zullen zij worden gedwongen hun beste troepen in Midden-Europa in te zetten. In geval b zouden ze in het gebied van de Oostzee verre superieur zijn over de tegenstanders, zij het dan dat ze bloot zouden staan aan zware luchtaanvallen. In geval c hangt alles af van de omstandigheid waar de vijand zijn hoofdaanval inzet. De luchtmacht, de marine en raketten zouden beslist door de Russen moeten worden ingezet.

De operaties ter zee houden in: aanvallen met onderzeeboten, afvuren van raketten tegen kustinstallaties en de bestrijding van geallieerde onderzeeboten.

Polen en Oost-Duitsland worden in gelijke mate door Russische interventie bedreigd, ondanks plannen tot neutralisering van de Oostzee. Overigens zijn deze landen door sterke Russische strijdkrachten bezet en zij zullen moeten dienen als uitvalspoor.

Zou Zweden neutraal kunnen blijven of zou dit land door een van beide partijen worden bezet? Een aanval op Zweden zou in ieder geval de situatie in de Oostzee volledig veranderen. Hoe voorzichtig Zweden ook handelt en hoe goed zijn defensie maatregelen zijn, in dit

geval zou het toch steun van een der grootmachten behoeven.

Finland zal trachten zijn politieke integriteit te redden, maar is door een verdrag aan Rusland verbonden. De noordflank van de NAVO is zodoende van wezenlijk belang voor de geallieerde politiek en strategie in geval van een conflict. Deze flank ligt ook aan de kortste route tussen Rusland en Amerika. Het gemeenschappelijk belang van Amerika en Engeland in dit gebied, waarin alles neerkomt op de aard van de oorlog die Rusland zou willen voeren, treedt hier duidelijk naar voren. Het Westen moet, samen met de Skandinavische landen, alle krachten inspannen om deze flank veilig te stellen.

„On Nato's Northern Flank”, door Admiral E. Björklund, in „Revue Militaire Générale”, juni 1961.

G. A. N.

Juridische problemen van de ruimtevaart

Met het binnentreden van de mens in de ruimte, dat begon met de vlucht van de eerste Russische satelliet, de Spoetnik I op 4 oktober 1957, en dat sindsdien is gevolgd door het lanceren van vele Amerikaanse en Russische satellieten met verschillende doeleinden, zijn ook de problemen m.b.t. het ruimterecht geboren.

In het artikel geeft schr. een interessant exposé van die juridische facetten waarmee rechtsgeleerden van Oost en West zich in de laatste jaren hebben beziggehouden.

Het lichaam dat in de eerste plaats in aanmerking komt om volkenrechtelijke bepalingen m.b.t. het gebruik van de ruimte op te stellen is de V.N. Helaas, en bijna vanzelfsprekend, werken de politieke spanningen in de wereld het snel tot standkomen van een codificatie van het interplanetaire recht tegen. Weliswaar zijn de problemen binnen de volkerenorganisatie uitvoerig besproken, maar tot tastbare resultaten is het nog niet gekomen. De vraag of er inmiddels multilaterale of bilaterale overeenkomsten over de ontsluiting en het gebruik van de ruimte bestaan, moet dan ook negatief worden beantwoord.

Bij het (voorshands) ontbreken van rechtsregelingen voor de ruimte rijst automatisch de vraag of de bepalingen m.b.t. het luchtverkeer geen toepassing in het ruimteverkeer kunnen vinden. Volgens schr., die zijn oordeel grondt op beschouwingen van enkele prominente rechtsgeleerden, moet het antwoord ontkennend zijn. Tussen de lucht- en ruimtevaart bestaan dermate essentiële verschillen, dat het onveranderd toepassen van het luchtvaartrecht voor de ruimte niet mogelijk is, m.u.v. wellicht enkele bepalingen zoals m.b.t. de berging en teruggave van wrakken en de verantwoordelijkheid bij het veroorzaken van schade op het aardoppervlak. In het algemeen kan worden gesteld dat voor de ruimtevaart afzonderlijke regels noodzakelijk zijn.

Welke nu zijn de juridische problemen die, volgens de uitspraken van de rechtsgeleerden, m.b.t. de ruimtevaart moeten worden geregeld?

1. Wat is de juridische status van de wereldruimte?

Een kleine groep rechtsgeleerden is de mening toegedaan dat de ruimte een „res nullius” is en als zodanig door staten in bezit kan worden genomen. De grote meerderheid, en ook schr., sluit zich daarbij aan, ziet de ruimte als het verbindende element tussen de aarde en de overige hemellichamen. Als zodanig moet de ruimte dan ook — gelijk de wereldzeeën — voor alle volkeren toegankelijk zijn. Weliswaar kunnen staten door een algemeen gebruik van de ruimte nadelen on-

dervinden, dit kan echter nimmer een verdeling van de ruimte in verschillende statelijke sectoren, zo dit al praktisch te verwezenlijken ware, rechtvaardigen. Zeer zeker is de — overigens begrijpelijke — behoefte zich te beschermen tegen „hemelspionnen” geen steekhoudend argument om het verkeer in de ruimte te beperken of geheel te verbieden. Het fotograferen van delen van het aardoppervlak door satellieten is slechts één van de vele methoden om inlichtingen over een tegenstander te verkrijgen. Bovendien verkeren alle staten ten opzichte van de nadelen van verkenningvluchten in de ruimte in dezelfde positie, nog afgezien van het feit dat spionage volgens het geldende volkenrecht niet verboden is. Tenslotte is het nog slechts een kwestie van tijd om opnamen vanuit de lucht te bemoeilijken of zelfs geheel onmogelijk te maken.

Het heelal moet derhalve als een „res communis omnium” worden beschouwd, die door de volkerengemeenschap — volgens nog overeen te komen rechtsregels — vrij kan worden gebruikt.

2. Kunnen hemellichamen in bezit worden genomen?

Ook hier vallen weer twee tegenstrijdige opvattingen te constateren. Enkele rechtsgeleerden zijn de mening toegedaan dat hemellichamen door staten in bezit mogen worden genomen, mits de bezettende staat de wil tot gezagsuitoefening heeft en een effectieve controle uitoefent.

Daartegenover staat de mening van het merendeel der juristen, uitgaande van verschillende grondgedachten, dat de planeten níét in bezit mogen worden genomen.

De planeten zullen ongetwijfeld bij het ontsluiten van het heelal van grote betekenis zijn. Zo zal het bv. mogelijk zijn hemellichamen als landings- en verzorgingsstations voor de ruimtevaart te bestemmen of in dienst te stellen van de draadloze telefonie en telegrafie. Ook kunnen op de planeten onderzoeks- en waarnemingscentra voor verschillende doeleinden worden gevestigd.

Zulk een algemeen gebruik is niet mogelijk wanneer enkele staten de planeten in bezit hebben genomen. Ongetwijfeld zal het tot stand komen van een gezamenlijke overeenkomst tussen de staten m.b.t. de „internationalisatie” van de hemellichamen veel voeten in aarde hebben; toch zullen wellicht het algemene belang bij het gebruik van de planeten en de wens de ruimte vrij te houden van de politieke spanningen, het sluiten van een verdrag uiteindelijk bewerkstelligen.

3. Welke bepalingen zijn van toepassing op het vol- doen van schadevergoedingen?

Alhoewel ook op dit gebied velerlei vraagpunten openstaan — bv. het leveren van bewijs van schuld, of verschil bestaat tussen satellieten die door staten

dan wel door particuliere lichamen worden gelanceerd, welke instantie beslist inzake aansprakelijkheid — is naar de mening van schr. het tot stand komen van een akkoord, gezien het algemene belang, zeer goed mogelijk.

4. Moeten satellieten, die binnen het gebied van een andere soevereine staat landen, worden teruggegeven?

Het is niet aannemelijk dat een staat die een satelliet lanceert vrijwillig afstand zal doen van zijn eigendomsrecht. De pogingen die zowel de Amerikanen als de Russen hebben ondernomen hun satellieten of delen ervan te bergen bewijzen het tegendeel. Ook het aandrengen van kentekenen op de satellieten is een bewijs dat de staten deze willen behouden. Volgens de meeste juristen blijven de satellieten dan ook eigendom van de staten die ze lanceren, waaruit automatisch een plicht tot teruggave volgt.

5. Welke rechtsregelingen zijn geldig voor ruimte- stations?

Met betrekking tot het vestigen van ruimtestations wordt door de rechtsgeleerden veelal een parallel getrokken met de, in vroegere jaren wel gebruikelijke, (kunstmatige) landingsplaatsen voor vliegtuigen op zee. Het principe van vrij gebruik van het heelal door allen, wordt door het vestigen van ruimtestations niet aange- tast. Integendeel, ruimtestations dienen het algemeen belang, aangezien zij als tussenlandingsplaatsen voor ruimtevluchten zijn bedoeld. De destijds voor de „Flug- inseln” opgestelde overeenkomsten kunnen voor wat betreft de ruimtestations als voorbeeld dienen.

6. Hoe moet het radioverkeer in de ruimte worden geregeld?

Voor de ruimtevaart is het radioverkeer onontbeer- lijk. In 1963 zal een internationale conferentie plaats- vinden, waarbij golflengten voor het radioverkeer in de ruimte zullen worden aangewezen. Dat de noodzaak hiertoe bestaat is wel gebleken uit het feit dat de Rus- sische satellieten, de Spoetniks I, II en III, golflengten gebruikten die reeds aan de Internationale Telecommu- nicatie Unie waren toebedeeld.

Alhoewel op velerlei gebied de meningen van de rechtsgeleerden (nog) uiteenlopen en lang niet alle juri- dische problemen met betrekking tot de ruimtevaart uitputtend bestudeerd zijn, komt de volkenrechtsgeleer- den toch de lof toe reeds nu de mogelijkheden voor een toekomstige regeling van het interplanetaire verkeer te hebben geanalyseerd.

Bernd Hartwig — „Wehrwissenschaftliche Rundschau”,
aug. 1961. G.R.A.G.

**HAARDEN en
KACHELS
CONSTRUCTIEWERK**

M. BODT - smederij
IJselstraat 51 - VELP (G.) - Tel. 39 36

Fa. van der Kerkhof & zonen
Aannemer van alle schilderwerken

Pagestraat 9, TILBURG, Telefoon 25976 - Filiaal: Molenstraat A 371, Baarle-Nassau